

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállítás:

belső-szénutca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond szóró, 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr., a minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetéseket felvételnek Bécsben Oppellik (Wollzeile 22. sz.) és Hasenstein és Vogler (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler (Hirdetési felvételi irodájában) (Königsasse Nr. 60.)
Nyilvántartási cikkeik sora után 20 kr. elölleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés a hirdetés a kiadó hivatalnál kezelik.

Megjelenik a lap hetenként háromszor, a m.
kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

július-decemberi folyamára.

Egy évre 12 forint o. ért.

Félévre 6 „ „ „

Évnegyedre 3 „ „ „

Egy órára 1 „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Macellariu pronounciamenója.

○ A magyar képviselőház július 17-iki ülésében a politikai értekezés és parlamentaris gyakorlat új és különös neme merült fel: Macellariu képviselő, interpellatio ürügye alatt, pronounciamenót szavalt, valamennyi magyarbani román nevében. A parlament általános roszalása kísérte a hősies kiabálást, az elnök is több ízben figyelmeztetést és rendutasítást az elhivatásról megfélekedező képviselőre, de ez csak tovább haladott a sajátos bohózkodás útján, valami római néptribunusként képviselve magát.

Macellariu valódi muszka-levest tált a magyar parlamentben, miközben, nem gondolva arra, hogy propria laus sordet — saját érdemeit sorolta elő, s a törvények fitymálásával igyekezett azokat szaporítani, tédet hajtván a daco-román aranyborjú előtt.

Ki ne tudná, mily határtalan önfeláldozást (!) tanusított M. úr tavaly a magyar parlamentben, midőn románul kezdett szónokolni, természetesen a nemzet érdekében (?) és nem feltűnő vizsgálat alatt M. úr ismét a képviselői értekezés oltalma alatt játszta el a nemzeti bajnok hősi szerepét. Magasztalta az 1863/4-ki nagy-szebeni conventiculum végzéseit, miközben annyira neki bevült, hogy beszélni kezdett a román haza függetlenségéről (értse az ismét elszakított erdélyi részeket), anyanyelve használatáról, nemzete örök jogairól, saját, semmi hatalom által meg nem ingatható meggyőződéséről sat. Ily fecsegés közben érte el szónokát az elnök figyelmeztetése; hanem falra hányt borsó volt ez ekkor is; aztán is. A túlélt Macellariu védelmére kelt a „Gaz.”-ban és azonkívül a g a t o román „jeleseknek”; előadta, hogy az egész román nemzet osztja a balázsfalvi pronounciamenó postulatumait; majd azt igyekezték bizonyítani, hogy az unio érvénytelen, a román nemzet — azaz: M. úr és bolondoskodó társai — nem barátja az 1848-iki elhamarkodott egyesülésnek. E tétel szavazásánál meglátott szónok, hogy már nincs tisztában magával, hisz a román nemzet nevében beszélt, sőt az 5 millió magyar zsarnoksága ellen a többi nemzetiségeket is pártfogása alá fogadta; aztán ismételve szólott „Erdély függetlenségéről”, az unio csupán elvi elfogadástól, miközben hűstünk is szükségesnek látta egy pohár vizet meginni — mit előbb kell tennie — s csak aztán nyújtá be azon interpellatiót, mely azt óhajta, hogy a román lelkiismeretlen igazság ellen megkezdett vizsgálat hagyassék félbe, mert hát a pronounciamenó a román nemzet törvényes és igazságos kívánata sat.

A famosus interpellatióra az igazságügyér adott illő feleletet a parlament általános tetszésnyilvánítása által kísérve; csak Macellariu új nem volt azzal megelégedve, mit mi nagyon természetesen is találunk. Mert Horvát miniszter elmondván a pronounciamenó tartalmát, mely szerint a kiáltvány tiltakozik a hazának állami egysége ellen, úgy az 1848-i törvények, különösen az unio ellen is, s árulással vádolja a magyar képviselőházban megjelent román képviselőket, kik a román nemzeti függetlenséget feladták; a miniszter arra utalt, hogy ha az elővizsgálatokból kiderül, hogy a kifejezések valóban előfordulnak ama pronounciamenóban, a kormány a balázsfalvi gyűlés és kiáltvány főtenyezeit a törvény sorompói elé állítja, ezt kívánja az ország jogai és a hazza biztonságáért. Azután, a magyar helyesen, arra oktatta az igazságügyér Macellariu urat, hogy „az állam egysége oly szent, hogy azt senki nem szabad, hogy „ő Felsége ellen nem lehet nagyobb sértést elkövetni, mint feltenni azt, hogy azon törvényeket, a melyeknek megtartására az isten szabad ege alatt megesküdött, meg-

tartani nem akarná;” végül figyelmeztetést Macellariu urat arra, hogy „az unio szent és sértetlen.”

Hogy Macellariu úr mindezekkel nem lehetett megelégedve, azon mitsem csodálkozunk, hisz a megfélekedést senki sem szereti, bár ez az elhivatásról megfélekedező képviselőt méltán megillette; de, mint mondják, a sem tetszett a pronounciálónak, hogy Horvát miniszter beszéde végén azt is érintette, miképp a kormány békülékenyen járt el akkor, midőn az id. főkörmányszék tagjai közt is megtört oly egyeneket eddig, kik a magyar állam egysége ellen ilyen hangon mernek e teremben nyilatkozni; továbbá azon kijelentés sem tetszhetett Macellariu úrnak, miszerint a kormány „mindazt, a ki az államegységet megátadni merészi, oly ellenségnek tekintti, mint azt, a ki fegyveres erővel az ország territorialis épségét támadja meg.”

Valóban ideje is, hogy a Macellariu úrhoz hasonló ábrándozók, kik álomképek kedvéért játszanak a magyar állam és a román nemzeti érdekeivel, — valahára felvilágosítsanak arról, hogy nincs az államban oly hatalom, melynek a törvény előtt ne kellene térdet, fejet hajtania; ám tanítsák meg erre M. urat és társait is, kik a koronán felüli magasságban vélnék járhatni, holott csak a hiúság és hűbort vermei közt botorkálnak.

Az adó-vita

a képviselőházban.

III.

(S.) Valamint a magán háztartásnál, úgy az országos költsékezésnél is áll a kiadások sorrendjére nézve azon általános szabály, hogy előbb a szükséges, azután a hasznos, végre a mulattató tárgyakra kell költeni.

De a „szükségesekek” meghatározásánál az államháztartásban megfordított gyakorlat áll fenn: a magán ember takarója szerint nyújtózkodik, míg az ország előbb állapítja meg szükségleteit, s azokhoz szabja bevételeit és rója ki azokat az „élő kincstár”, az állam polgáira.

Kell lenni, és van is kellő tekintet a szükséglet meghatározásánál a „valódi” szükségre, és arra, hogy mennyit bír meg az adózók ereje, de van a költségeknek bizonyos minimuma is, a melyen alól kormányozni, államot fenntartani nem lehet.

E felett van még egy körülmény, mely ebbeli eljárásunkat az idő szerint szabályozza, t. i. az átmenet és kezdet félreismerhetlen nehézségei.

Ezek okozzák, hogy az első magyar alkotmány államköltegetésében nem nyilatott tőr a közterhek egyenlőségére célzó reformoknak s a várvavárt könnyebbítéseknek, miután előbb a szükséges, eddig kevésbé ismert adatokat kellett beszerezni és azokat tanyulmányozva kellő tájékozottságra szert tenni.

Nem nyilatott út az óhajtott javítások kezdeményezésére már csak azért sem, mert az államköltegetések leglényesebb, legnagyobb összeget igénylő két tétele közül, csak az egyik, t. i. az államösszegek ügye s az ezek alkalmából fedezendő költségek vannak eddigelő teljesen rendezve.

A vérendszert, mely másik legnevezetesebb ága az országos kiadásoknak, csak ezután, a legközelebbi napokban kerül a képviselőház elé.

Nem itt a helye ennek lényegéhez hozzájárulni. Következésképpen csak a mennyiben az az adó kérdésével s ennek arányával összefügg, vagyunk bátrak figyelmeztetni, hogy minél önállóbb hadsereget kívánunk, annál nagyobb áldozatra kell késznek lennünk.

Az önállóság, az atyai, vagy gyámnoki hatalomtól függetlenség mindig és minden körülmények közt többre kerül, mint a függés, az alárendeltség.

Értjük a hadsereg önállóságának tényezőit, a külön kormányzatot, külön törzseket, parancsnokságokat, szakosztályokat sat. A mennyivel több lesz minden factorokból az újonnan megszavazandó hadszervezeti törvényben, annival nagyobb lesz a költség is.

A nemzet kétségkívül kész örömet meghozandó az áldozatot, valamint hazájának, egy alkotmányának biztonságá tekintetéből; de szükség, hogy tévhitbe ne ringassuk

magunkat, mintha az új vérendszert megalkarítással járna, sőt ellenkezőleg; az Európában mindenütt fennálló, desőt folyvást szaporodó állandó hadseregekkel, s a fejünk felett függő számos kérdéssekkel szemben az állandó hadsereg rendszerétől messze el nem távozhat, bármilyen széles néphadsérgi szervezetet fogadjon el a törvényhozás.

Magyarország egymaga kivétel nem képezhet, sem nem kezdeményezhet a lefegyverzésre célzó, vagy azzal azonos rendszabályokat, míg egész Európa fegyverben áll.

Mihelyt e második főtárgy szintén állintéve leendő, következni fognak a törvényhozásnak többi tárgyai is, még pddig abban a sorrendben, melyet azok fontossága, sürgőssége önként kijelöl.

E sorrend megállapításánál elsőseget azon ügyeknek adnánk — a mindenesetre sürgősen tárgyalandó nemzeti ügyen kívül — melyek a közöltségek rendezésének s ezekkel összefüggőleg a pénzügyi hivatalok végleges szervezésének kérdésével kapcsolatosak; ez utóbbiaknál remélhetvén nagyobb megtekartatást, azt, hogy az adók kivétele és behajtása, szóval: kezelése, az eddiginél kevesebbe kerüljön.

A mi szintén lényeges: miután az adó-apasztás egyik legegyszerűsített módja, a kezelés egyszerűsítése, olcsóváttele.

Az igazságszolgáltatás és közigazgatás közegein kívül a népvédelés-ügye sem lenne elhanyagolandó, sőt szintén mielőbb rendezendő, még pedig egyrészt éppen nemzetgazdasági tekintetből; mert tagadni nem lehet, hogy a műveltség hatalmas emeltyűje a műiparnak és kereskedésnek, s e szerint hasonlóan egyik lényeges eszköz az adóképeség emelése, előmozdítása.

Mindenekelőtt és felett pedig azon közhajtatnak kívánunk kifejezést adni, miképp az országgyűlés ne napotassék el, hanem folytassa munkásságát a halomra nőtt sürgős teendők elintézésében, mert csak így remélhetjük, hogy közállapotaink mielőbbi rendezése, egyzersmind közterheink könnyebülését is eredményezendi.

Pest, július 18. 1868.

(y. z. n.) A két testvér-város közönségét tegnap óta — bátran mondhatjuk — lázas ingerültségben tartja egy éppen oly váratlan, mint talányszerű esemény, a mely — természetesen — háttérbe szorít minden más tárgyat, még magát az országgyűlés iránti érdeklődést is.

A tény, miután annak egyes részleteit alig találndják önképp így összegyűjtve, hosszasan adjuk elő. A honvédelmi központi bizottságának tagjai tegnap délutáni 4 órakor ülésre jelentek meg rendes helyiségükben, mely alkalommal Dulovits bizottmányi jegyző tudatta, hogy tegnapelőtt Beniczky Lajos ezredeshez s a bizottmány elnökéhez ment, vele hivatalos ügyben értekezendő, de azon választ nyerte tőle, miképp csak esti 9 órakor állhat szolgálatára, mert egy hozzá intézett levél következtében Budára kell mennie.

Az érintett s Dulovits által is előlasott levélben arra kérést tett Beniczky Lajos: siesszen parancsnoksága alatt harezolt és most haldokló egyik honvéd társához, a ki az 1848/49-ki hadjáratra vonatkozó, nagyon fontos történelmi okmányokat kézbesített neki, mit azonban csak személyesen tehet. A budai hídfőnél várni fogja valaki Beniczky Lajost, s a haldokló ágyához vezetendi őt.

Az ezredes akként nyilatkozott, miszerint haldokló bajtársa kérését teljesítenie kell és Dulovits kíséretében a pesti hídfőig ment, innen pedig — miután a titkártól elvált — áthaladt Budára.

Dulovits a kitűzött órában, azaz: esti 9 órakor kereste Beniczky Lajost lakásán; a „fekete sas” vendéglőben, hol rendszeres megállni szokott, de nem találta honn. Tegnap reggel ismétlő látogatását, azonban legnagyobb csodálkozására azt hallá: hogy nem halt otthon.

Rögtön kiküldtek Ujpestre, Beniczky Lajos rendes lakhelyére, ám innen azon tudósítás jött, miképp a keresett tegnapelőtt délutáni 4 óra óta nem volt lakásán.

Dulovics tegnap déli 1 órakor, a budai postahivatal belyegével ellátott következő anonyim levelet kapott:

„Beniczky Lajos, a ki többszöri intés dacára sem szünt meg a honvédelmi ügynek ártani, tegnap megszűnt élni. Önök is vigyázzanak magokra!”

E levél rögtön közöltetett a belügyminiszterrel. Beniczky Lajosnak azóta sehol sem akadnak nyomára.

Horváth Gusztáv, volt honvéd, bejelenté, hogy Beniczky Lajos meggyilkoltatott és Vidacs s Rákóczy szintén így fognak járni. E nyilatkozatról rögtön értesített a belügyminiszter, sőt az a városi kapitányságnál — kiinduló pont nyeresé végett — jegyzőkönyvbe is vették.

Gyanusnak látszik, miszerint ama bizonyos egyén megtudta „a szintén így járandók” neveit, holott az anonyim levél csak általánosságban volt fenyegető.

Mondanunk sem kell, hogy a két testvér-város kapitánysága legnagyobb erőfőjtéssel ki a nyomozásban, de eddig — fájdalom — minden eredmény nélkül.

Még két versiót regisztrálunk: az első, melynélfogva Beniczky Lajost tegnapelőtt este, Budán a rácz-fürdő körül látták, miből azt következtették, hogy az e környéken fekvő házak valamelyikében lelte gyászos halálát, ez azonban e pillanatig nem konstataáltatott, a második szerint Beniczky Lajos hullája tegnap este Uj-Pest körül megtaláltatott, de ezen állítás alaptalannak bizonyult be.

Ma délelőtt a belügyminiszterium rendőri osztályának főnöke jelent meg a pestvárosi kapitányságnál, és Polgár Károly helyettes kapitánnyal hosszasan értekezett.

E szomorú esemény annál talányosabb, mert az érdeklőt mind a köz-, mind a magánéletben oly közkegyességű egyén volt, kire nézve fel sem lehetett tenni, hogy találkozt ember, a ki élete ellen leselkedik.

Beniczky Lajos tényező szerepet játszott a magyar szabadságharcban; ő verte ki szabadsapatával Losonczból a muszkákat, kik ismét visszatérülven a városba, ezt — miként tudja van — csaknem porrá égették. 1861-ben a képviselőházban ült, később az Almásy Dal-féle perbe bevonultatott és elítéltetett, míg most egy nagy vállalatnál jelentékeny állás vára reá. Honvédtársait, a mennyire tőle kitelt, segítette, hogy talán egyenlőbbet kellett türes kézzel elbocsátania, az csak annak tulajdonítható, mert maga sem bírt valami nagy vagyonnal.

Feszült figyelemmel várjuk e mysteriosus ügyben a kifejlődést. Vajha megelőzné, vagy legalább nyomon követné e levelet táviratom, melyben azt jelenthetnénk: hogy a titok fátyla lelebbent, és az eset nem oly tragikus, mint a minőnek azt még most alaposan tartjuk.

Az alföld-fiumei, vasutara aláírt összegek akként fognak felosztatni, hogy az 1-5. részvényt aláírók 1/20 acciát, a 6-200 aláírók 1/10, a többet aláírók pedig 3/10 percet, értéket kapnak részvényeket.

Lapszemle.

A „Kron. Ztg.” a „Sieb. d. Wblt.”-tal polemizálva elmondja, mihez kell a szászoknak ragaszkodniok: A „Wblt.” szerint ragaszkodni kell az ősök azon hagyományaihoz, melyek életrevalók, kifejlésre képesek. Amde ily ezimen mindenki azt választhatja, a mi neki leginkább tetszik; például: Andream, comesválasztás, a communitasok önkiszűrése, a vőnek „senatorra” választása, — talán még a tized, remekkésztés stb. Továbbá így szól a „Wblt.”: álljunk azon alapon, mely hordoz és táplál, az összeített szászföldre. De hisz más alapon állani nem is lehet, ilyesmi soha se is adta elő magát. Mindenesetre jó lenne, ha a szász vagyoniilag és szerző-erőben annyira bővelkednék, hogy a földet elarúsítása többé köztük elő nem fordulna. Hanem tekintsenek a szászok a „bácskai és bánati svábokra, ezek egészen más emberek, kevésbé foglalkodnak az ősök hagyományaival, s épp ez által nyernek időt és kedvet a földet, mely táplálja, vásárlások által kisebb terjesztési, s a nemzet lélekszámát szaporítani; náluk a német eke mindinkább beszánt a román legelőbe. A szász ezzel ellentétesen jár el: az ősök hagyományain, a multan legelteti szemeit; a sváb a jelennek és jövőnek el — a szász gyarapodó, előre haladó lakótársai mellett hanyatlik, míg a sváb jöjjete, birtoka szaporodik, bár nem külön nemzet. Magyarországon a svábok lélekszáma egy század leforgása alatt meg háromszorozódott, mert tevékenységük, értelmiségük által újat törtek maguknak a gyakorlati élet minden szakmaiban. A svábot nem terheli a történelmi jog sulya, mint a szászokat, kik azt vélik, hogy „politikai nemzet”

szerepet kell játszaniok; ők a magas politika feladataival bibelődve elhanyagolták a földművelést és ipart, s hiú hírnév és bolygó fény után futkostak. Magyarországon a német elem a munka és értelmiség társadalmi és politikai hatalmára támaszkodik, s így csendben foglal tért az országban; nincs nekik fővárosuk, összesített székhelyük, hanem az egész országra kihat munkásságuk, értelmiségük: a szász pedig attól retteg, hogy N.-Szebenből falu lesz, mivel a hivatalokat elviszik belőle; mintha munka és gyakorlati értelmiséggel nem segíthetne magán. Ez rothadt állapotra mutat, ezt kell legelőbb megszüntetni; előbb mint népiségnek kell szilárdan állni, mielőtt történelmi-politikai népegységiségre lehetne; különben úgy járnak a szászok, mint romoszi nemzetfeleik, kik addig ragaszkodtak az ősi hagyományokhoz, viselvé a faluban minden hivatalt s kibérelvé az ottani egyház nagyterjedelmű földet, mi alatt számban olyannyira lepadtak, hogy ma éppen csak annyi háztartó gazda van, mennyi szükséges a falusi hivatalokra s az egyházi földek kibérlésére, saját földjét mindegyik eladta. Ide vezet — mondja a „Kron. Ztg.“ — a történelmi emlékekben gyönyörködő önteltség és önzés. A „Siebl d. Wblt.“ azt is ajánlja, ragaszkodjanak a szászok az ősi jogaihoz, a polgárok egyenjogúságához, a vallás- és lelkiismeretszabadság megszentelt jogaihoz. A „Kron. Ztg.“ erre nagyon helyesen jegyzi meg, hogy régen a királyföldön éppen nem létezett egyenjogúság, mert a románok, mint gör. n. egyesültek ki voltak zárva a helyhatósági képviselők közül, a hivatalokból, sőt a csehékből is; sőt némely szász hatóság alá tartozó területekben éppen jobbak voltak; azután a más nemzetiségek és hitfelekezetek hirtelenséggel el valának tiltva, sőt másféle jogokból is kizárattak a szászok; e felett fizették a tizedet a szász papoknak. E jogi különbséget az 1848-ki törvények s tüntették meg, behozván itt is az állampolgárok teljes jogegyenlőségét. Tehát — hangsúlyozza a „Kron. Ztg.“ — e módosításhoz kell a szászoknak ragaszkodni; a törvény előtti korszerű, valódi egyenjogúsághoz; ez az 1848-iki törvényhozás magas szellemi vívmánya, részük volt abban a szászoknak is. A jelenlegi politikai jelzéseknek nyitnia kell kifejezni e tények iránt az elismerést, azt, hogy a szászok is ragaszkodnak a közös törvényhozás eme szabadelvű vívmányaihoz. — Jövő alkalommal adjuk az érdekes folytatást.

— A „Szekl. Köz.“ a M.-Vásárhelyt alakuló takarékpénztár érdekében jeles cikket hoz, melyből a tárgy fontosságánál fogva mi is — mintegy serkentésként a jó példa utánzására — közreadjuk a következőket: „A takarékpénztárak eszméje, főleg a közép- és szegényebb sorsú emberiség szolgálatában találja rendeltetését; s mi végre? hogy az ezen osztályokban természetesen rejlő takarékoság gazdag gyűjtőcsője ismét ezen osztályokra háramolván vissza, évről évre s nemzedékről nemzedékre mindig kevesebbé válják azok száma, kik mint valódi szegények, az élet javaiban — a részvételteljes emberi kebel fájdalomára, sőt a társadalomnak több iránybeli hátrányára — aránytalan csekély mértékben részesülhetnek.

„Ez tehát a takarékpénztárak valódi főcélja; és hogy e cél nem ábránd, hanem valóban teljesülő igazság, ezt a gyakorlati tapasztalás mindegyik a hol ez intézmény fennáll — a legfényesebben bebizonyította. Például csak egyet kívánok röviden fölemlíteni.

„Ha jól emlékszem 1840-ben jött létre a Pest megye pártfogása alatti első takarékpénztár hazánkban Pesten, melynek alapjához a magaslélkü emberbarát Fáy András egy zsebkendőbe kötve vitte fel az első 300 darab huszást. Annak most 27 éve múlt, s e takarékpénztárnak múltévi üzleti kimutatása 33 és fél millió forint forgalmat mutat ki! Mennyi áldás és mennyi vagyonosodás folyt ki e roppant összeg forgalmából csak egyetlen év alatt!

„Ime, kedves székely atyámfiai! Sok idő múlva bár, de köztünk is testé kezdett most válni az ige. Legnépesebb városunkban M.-Vásárhelyt létesülni fog egy ilyes áldásos intézet, egy „takarékpénztár.“ Lenni fog nekünk is egy biztos saját „méhkasunk“, hová megtakarított állásunkat össze-hordhatjuk, hogy onnan kellő időben és oltó kamatért segíthessük önmagunkat s emelhessek kezesi erőnk, hogy emelkedjék vagyonunk, a mit véle szerzünk.

„Mi egyéb volna tehát teendők, mint az: hogy addig is, míg többi városaink és székeinkben is hasonló történnek — résztvegyünk ennek megalapításában és azután ide hozzuk a megtakarított pénzcsékét, hogy ne legyen egy napig sem elvonva a sikerdús forgalomtól köztünk.

„A mint tudom, a m. vásárhelyi takarékpénztár 600 darab 100 forintos részvényre fog alapítani, mely mihelyest gazdát kapott — a pénztár azonnal megalakul. Az aláírásnál 10 forint bántpénz, s a megalakuláskor a részvény fele, tehát a 10 frt bántpénz levonásával még 40 frt fizetetik be; a részvény másik fele később — a forgalom növekedésével fog bekérteni. Eddig már szép számmal folytak be az aláírások legtöbbnyire helybeliek részéről, s úgy hiszem közömböztetve fejezek ki, a midőn a vidék és az összes székelyföld legmele-

gebb részvétét hívom fel e részvények aláírásához, hogy az intézet még ez év folytán kezdhesse meg működését, hogy legalább kezdetlegesen indíthasson egy kis pénzforgalmat az ebben annyira szűkülő, de térben dús gazdag székelyföldön!

„A mint értesültem, nemes maroszekei főkirálybíró Mikos Mihály ur buzgó hazafias kezében van a részvény aláírása iv e vállalatához a vidék és külső székék számára, a mi biztos reményre jogosít a külső részvét minél nagyobb mérve iránt.“

Der ungarisch-österreichische Dualismus u. die Aufgabe der modernen Demokratie.

Von Guido von Bausznern.

Ez címre egy legközelebb megjelent politikai röpiratnak, melyben szerző magát — kit már mint a „Der Ungar“ szerkesztőjét ismerünk — rehabilitálni törekszik, minthogy nemrég még a foederalismus hívének vallá magát; tudatván a t. cz. röpirat-olvasó közönséggel, hogy ő mostan dualistának állott be.

Nem tudjuk mennyire fontos szerző egyénisége s mennyire szerzett magának érdemeket a multban arra, hogy a jelenben meghallgatassék, s lehet-e a röpiratot egyébként tekinteni, mint tisztán magán jellegű nyilatkozatnak. De még így is elég érdekes arra, hogy olvasó közönségünkkel megismertessük.

Szerző doktrinár politikus; ő is azon világpolgárok közé tartozik — mint nagy Németországban annyian — kik eltekintve a hon szűkebb határaitól s annak lakóitól az egész világot boldogító eszmékért lágnak; szemük a messze távolban jár, gondolataik fenn-fenn a magasban röpkednek. A „tudomány“, „mívelődés“ és „emberiség“ elméleti szentháromságát lelkesítő szerző, kinek állítása szerint az emberi lélek képes az igazságot kipuhatólni s ez okból kell is és kénytelen is az igazságot megismerni s annak világában élni le élte napjait — miután azon igazságnak megismerésére jutott, hogy nem a dualismussal, sőt ellenkezőleg a foederalismussal kényeszerű következménye a pausticismus, siet ezen meggyőződését a magavégkövetkezményeiben kiaknázni s miután a dualismussal hazánkat illetőleg el nem vitatható üdvös voltát emagának bebizonyította volna, siet annak üdvös hatását egész Európára, sőt az egész világra kiterjeszteni.

Mindjárt műve elején azt a tételt állítja fel szerző, hogy Austro-Hungaria (sz. által feltalált új műszó) jövődől politikájának: Magyarországnak lehető legnagyobb mértékben való megerősödését kell előmozdítani, hogy aztán tényleg a roman-germán mívelődés védőfala lehessen a veszedelmes és kevéssé mívelt szláv néptenger ellenében. Folytatólag hozzátesszi, hogy ezt csak úgy érheti el, ha a két praepondoráló népfaj: az osztrák-németek s a magyarok egymással kölcsönös véd- és daczszövetségre lépnek. De szerző nem kívánja, úgy miként Laveleye, hogy mi az 1867-ikénél is szorosabb kapcsolatba lépünk a Lajthántal; nem, ő tökéletesen belenyugszik a delegatiónk intézményeibe; csak attól tart, hogy a balközépek sikerül a kormányrudra jutni — s hogy akkor az egész szép kiegyezkedés dugába dől, — de mégis megvizsgálja magát azon gondolattal, hogy ha a balközép vezérei a miniszteri padokra találnak ülni, a miniszteri felelősség szemlivelégén át nézve, a világ dolgok egészen más színben fognak feltűnni előttük, mint a hogy azok most a képviselői immunitás által jól assecurált képviselőházi padokról eléltnek. Bizunk — így szól — a lakosság conservatív és alkotmányos tapintatában; bizunk annak önfentartási ösztönében; — reméljük, hogy az új választásoknál a Deák-párt megint győzni fog.

Miért kell nevezett Austro-Hungariában az osztrák-német s a magyar népfajnak praedominálni, azt szerző következőkben magyarázza ki: Fő célja az emberiségnek s így minden nemzetnek az említett elméleti szentháromság elérése; ezt pedig csak úgy érheti el, ha van közvetítő, t. i. az intelligencia, mely azt vele megismerteti; hogy pedig az értelmiség közvetítővé válhassék, azért szükséges, hogy a kormányrudat kezében tartsa; ezt az értelmiség pedig csak a választási törvény kellő módosítása által érheti el, melynek folytán a választói jogot illetőleg az anyagi és szellemi birtok bizonyos mennyisége vétetnék zsinormértékül. Így érnek el — szerző szerint — azt, hogy rang, születés és nemzetiségi különbség nélkül a valódi intelligencia jusszon kormányra. Hogy van az — kérdi szerző — hogy Austro-Hungariában a Lajthán túl a németek, a Lajthán innen a magyarok az uralkodó vezényszerepet vivő nemzetek, holott aránylag a többi nemzetiségeknél, számszerint sokkal kevesebben vannak? — Igen egyszerűen azért, — feleli rá a szerző — mert Austro-Hungariában tényleg a németek és magyarok — „nagyban és egészben“ — a legintelligensebb nemzetek és ennél fogva a tudomány, mívelődésnek és emberiségnek közvetítői. Jegyzetben utána teszi s igen helyesen a szerző: „Nem tagadhatni, sőt kiemeljük, hogy a szlávok és románok is kitűnő értelmi tehetségu férfakkal birnak. Csak hogy ezeknek száma, aránylag a nevezett két külön nemzetiség nagy értelmetlen tömegéhez, úgy szintén ará-

nyitva a német-magyar értelmiség számához, olyannyira csekély, hogy a szlávok és románok nagyban és egészben véve“ lelki kimívelődésben, úgy szintén mívelődési fejlettségben még igen hátra állanak az osztrák-németek s a magyarok mögött. — Ennél fogva a német s a magyar nemzetnek túlsúlya a szláv-román lakosság fölött, nem önkényes és erőszakolt, hanem „mívelődés történeti tény“, mely annál kevésbé ellenkezik az általános jogérzettel, s az általános jogegyenlőség fogalmával, úgy szintén az alkotmányos szabadság követelményeinek annyival inkább megfelel, mivel az életbeléptetett s alkotmányosbiztosított „állampolgári egyéni szabadság“ útján fenntartja a románoknak s a szlávoknak az útát és módot arra, hogy saját erejükön kivívott anyagi és szellemi vagyon szerzése által, magukat a magyarokkal s az osztrák-németekkel egyenlő fokra emeljék.

Igy folytatja tovább szerző érveléseit; mi köztültik azt, miután Laveleye általunk ismerttetett dolgozatában felállított ama tételére: hogy mi nekünk magyaroknak előbb-utóbb el kell fogadnunk a foederalismust — úgy szólván feleletet ad.

Miután magát Bausznern ur a baloldal irányában expektorálta volna, attér röpirata tökéletesen német tudós jellegű részére, a hol aztán „social-demokratikus pádagókikus“ eszméket hord halomra. Definálja a népfűség eszméjét; demonstrálja: hogy világrészünket, két nagy baj fenyegeti, a „pauperismus“ s az örök háború. Ajánlja a világ-békét s annak eszköze gyanánt az iskola reformját természettudományi alapokon. S természettudományi alapra állva, kifejti, hogy a nagy néptömegek tudományban s erkölcsben való gyarapodása, az egyetlen út és mód e két iszonyu bajtól való megmenekülésre. Közben kikél a halálbüntetés ellen s azt eltörölnöket itéli; elfeledvén, hogy — a mint azt Girardin Emil a „Liberté“ idei június 26 diki számában oly szépen kifejezte — a büntetőjogi lépéseztől jobb az alsó fokozatok kiszedegetésével kezdeni s úgy menni fölebb, nem pedig legfelül kezdeni el a bontást. Ki a halálbüntetést eltörölni óhajti, annak a büntetőrendszer korszerű reformját kell sürgetnie, oly reformot, mely a kevéssé bűnösöket a végképp megromlástól megóvjá, s a nagyobb bűntények miatt elítéltek javulását mintegy előre biztosítsa.

A gyakorlat, a tapasztalás, minden léptenyomon visszautasítja szerző emberboldogító abstract és fellengző eszméit. A mi pedig szerzőnek röpirata első részében fejtegetett politikai nézeteit illeti, ezekre nézve ajánljuk figyelmébe, mit egy franciaia diplomata mondott: hogy „L'esprit politique est par excellence l'art de compromis.“

Butyka Dezső.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése július 16-án

Napi renden van az adóbejárási törvényjavaslat részletes tárgyalásának folytatása.

Szlávy József erősen szól a szerkezet megtartása mellett s ezafölja azon aggodalmat, mintha ez a megyék megsemmisítésére vezetne;

Olgyay Lajos hosszú, zaj között tartott beszédben leginkább a megyei kérdést fejtegeti s nagy zaj, „eláll“, „szavazunk“, kiáltások közt Tisza javaslata mellett nyilatkozik.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter. A törvényjavaslat oly elvet fektet le a megye felelősségében, mely minden rendezett államban érvényben van: Azt mondják, hogy e §§ megsemmisítik a megyei autonómiát, de ez nem áll, mert a megye nem csak felirhat, hanem még a törvényes miniszteri rendeletet is, ha kedve tartja, félretehethi; csupán az kívántatik, hogy az államnak ebből eredhető kárátér felelős legyen. Mondják, hogy a miniszter nem eszalhatlan; igaz, de a megye sem s azon különbség van, hogy míg a miniszter felelős a törvényhozásnak, a megye senkinek sem; az első feladatunk most a felelős parlamenti kormány fenntartása, s minden intézményeinket ehez kell alkalmazni, még ha egyben másban módosítani is kellene azokat; Tisza indítványa szerint a megyei tisztviselő felelős a megyei bizottmány, de ezen tulajdonképen határozó bizottmány nem felelős senkinek, már pedig a parlamenti rendszer mellett felelősnek kell lenni mindenkinek, az utolsó községi biróig. A feladat most, épen a megyék érdekében az, hogy minden összehittközés elkerültessek, mert figyelembe kell venni, hogy vannak koreszmék, melyek, ha a megye és parlamentaris kormány összehittfeletleneknek tűnnének ki, a megyékre veszélyesek lehetnek. Hogy pedig már 1848-ban miként gondolkodtak a megyei tisztviselőkről, idézi Kossuth Lajosnak egy 1848. júliusban készült törvényjavaslatát, melyben az egyik szakasz a megyei tisztviselőt a miniszteri rendelet feltétlen végrehajtására utasítja, ellenkező esetben őt a miniszter hivatalából rögtön elmozdítja; másik megszabja, hogy a miniszteri rendelet a megye főnökének leküldetvén, ez minden ellenkezés vagy gyűlés elé terjesztés nélkül annak végrehajtását eszközli. Most ennnyire a kormány nem megy. Végül kinyilatkoztatja a miniszter, hogy ha a ház mindazon intézkedéseket, melyeket gondos megfontolás után a ház elé terjesztett s melyeket a pénzügyi bizottság elfogadott,

törvényre nem emeli, ő a felelősséget magára nem vállalja. (Éljenzés.)

Ivánka Imre nem a tárgyhöz szól, hanem polemizál a tegnap szólott Tóth Vilmos, Szász Károly és Horváth Döme ellen, mi nagy zaj között Szász és Horváth részéről erőlyes válaszokra ad okot személyes ügyben.

Zsedényi Ede ezafölja azt, mintha a pénzügyi bizottság a megyei tisztviselőket a pénzügyi közegeknek alárendelni akarta volna.

Miután Borlea Zsigmond meglehetősen zaj közt Tisza mellett nyilatkozott, általános csend és figyelem közt szót emel

Deák Ferencz roppant hatású beszédét mai számunk hozza, egész terjedelmében.

Csiki Sándor kezd beszélni, de a ház nem igen figyel, hanem csoportonként a folyosókra szétoszlak.

Több szóló nem volt feljegyezve. A sor tehát Tisza Kálmánra került, mint indítványozóra. A ház azonban türelmetlenkedett, mert már két óra felé járt az idő. Szóló tehát zárszavát, annál is inkább, mert még a közp. bizottság előadója is szólni akar, a holnap üléseire kívánta halasztani.

A nagy hőségűtől még el nem ugrott képviselők egy része má, a másik holnapot kiáltott. Patay István tulkiáltja a nagy zajt: Méltóztassanak discretioval lenni! (Nagy zaj.) Hiába zugnak, mert én el nem állok. Estig itt állok, és beszélni fogok, punctum! (roppant zaj.) Patay megváltoztatja szándékát és kiáltja: „Mit akarnak most velünk minden nap 10 órától 2-ig; (Zaj.) 28 foknyi melegben engem senki sem kényszeríthet, hogy itt maradjak, és nem is maradok.“ (Kalapját veszi, s távozik. Nevetés. Taps. Hosszasan tartó zaj.)

Sokáig tartott még a nagy zaj — míg az elnök szavazás által döntötte el a kérdést, hogy kívánja-e aház jelenleg még folytatni a tanácskozást vagy nem? A többség már ki volt merülve, nem kívánta a tárgyalást, s így az ülés feloszlattatott.

A képviselőház ülése július 17-kén.

A jegyzőkönyv hitelesítése s a kérvények bemutatása után szót kért:

Macellariu Ilyés maga és többi társai nevében egy interpellatión kíván intézni az összes miniszteriumhoz. Mielőtt azonban ezt tenné, megjegyzi, hogy csak irás segélyével szólhat magyarul, mert most csak azért akarja használni e nyelvet, ne hogy úgy járjon, mint a mult évi márcz. hó 7-én, midőn a legalkotmányosabb uton hozott s a legfelsőbb helyen szentesített törvények alapján igen természetesen, saját anyanyelvén akart élni, (általános ellenmondás), de elcsúsztatott, s emiatt kell magyar nyelven azért is, mert azon törvény, mely neki a román nyelven való szólást megengedte, eltöröltetett; eltöröltetett ugyan, de nem töröltetett ki a román nemzet szívéből (zajos ellenmondás). De midőn magyar nyelven szól, tiltakozik az ellen, mintha csak percze is le akarna mondani hazája függetlensége és anyanyelve használatáról. (Zaj.)

A zaj mind általánosabb lesz, a ház türelmetlenkedik, hogy a szónok nem tér át az interpellatiora, de törvényellenes expectoratiók terén köböröl. Szónok folytatja: „Nincs hatalom, mely engem megfoszthatna azon meggyőződésemtől, hogy nemzetem jogai nincsenek örökre elveszve és hogy diadalmaskodni fognak előbb utóbb...“

Elnök rendreutasítja a szónokot; felkéri szólni egyedül a dologhoz, tegye meg interpellatiónját. (Általános helyeslés.)

Macellariu folytatja. — Bizonyos tudomásom van, hogy a „Gazetta Trans.“ szerkesztője ellen indított sajtóper folytán, lakása megmotoztatván, ő és többen, köztük négy balázsfalvi kanonok a maroszekei törvényszék elé idéztetett. (Helyesen történt). A román nemzet legmélyebben fájálja, hogy a magyar felelős kormány közegei által és annak rendeletéből kísérlet tétetik a román nemzet legjelesb férfainak megnyitni az utat a börtön felé. Ezen törvény és politikai szempontból nem igazolható eljárás indoka az ismeretes balázsfalvi pronunciamento.

Nem akar a bírói eljárásnak praecoccupálni; de annyit kénytelen megjegyezni, hogy a balázsfalvi pronunciamento három pontja nem ultrak szűleménye, kívánatai azok az egész román nemzetnek, s kik nem osztják, ha ujjainkon akarnók őket megszámitani, nem volna szűkséges mindkét kezünkre. Oly kívánalmakat fejez az ki, melyek igazságos és törvényeseknek ismertettek el a legfelsőbb helyen; a fejedelem iránti hűség, a törvény és a nemzetek iránti testvéri szeretet kifejezése mellett fogalmaztatott és intéztetett ama pronunciamento a kormányhoz, létesítése nem kísértetik meg a törvényen kívül.

Macellariu elismeri, hogy a pronunciamento a 48-ki uniót kétségbevonja; de ha ez az egész bűn, mely vizsgálat alá vétetett, akkor nemcsak azok, kik aláírták s elfogadták, hanem valamennyi román Magyarország és Erdélyben, sőt a szászok nagy és erős része is ezen bűnbe esett. (Zaj, ellenmondás.)

Nem sorolja elő a 48-ki uniótörvény hiányait, morális és államjogi szempontból; de hazafiai kötelességének tartja, ha nem is a román nemzet nevében, mert arra nincs joga, de mint a román

nemzet hű fia kimondani, hogy a 48-ki uniónak, mely elbarmarkodott, a román nemzet nem barátja. (Roppant zaj, ellenmondás, rendre kell utasítani).

Az erdélyi románokra nézve a 48-ki unió nem egyéb, mint az erószak kifolyása. (Zaj. Felkiáltások: ezt nem lehet tűrni. Elhők utasítsa rendre).

Elnők: kénytelen vagyok figyelmeztetni a képviselő urat, hogy mi a törvények paizsa alatt gyűltünk össze, annak rendeletei szerint tanácskoznak, annak engedelmeskedni, hódolni tartozunk. Képviselő ur kitételei a törvény iránti tisztelettel ellenkeznek. Figyelmeztetve kérem a képviselő urat, hogy előadásában válogassa meg a szavakat, különben kénytelen lennék a ház szabályai által nekem tulajdonított kötelesség szerint megkérni a házat, hogy öntől a szót megvonja. (Élénk helyeslés). Tessék folytatni.

Szóló emlékszik, mit felelt a magyar nemzet 1849-ben, midőn a hatalom az élők sorából kitérte (felkiáltások: kicsoda bolond beszéd! ki törölte ki?) nemde azt felelte, én élni akarok! s inkább azon hatalommal harezolok, mely életemet akarja elvenni. Most midőn egy alig 5 millióból álló nemzet intézi ugyanazon ország 11 milliónyi többi nemzeteihez ugyanazon szavakat — (Roppant zaj. Több képviselő feláll helyéről. Roppant izgalom).

Elnők: A képviselő urat már egyszer rendre utasítottam; másodsor figyelmeztetem, ha kitételeivel törvényszerűleg nem tud élni, kérem fogom a házat, hogy vonja meg tőle a szót. Ezzel meg egyszer figyelmeztetem, különben kérem fogom a háztól azon határozatot. (Általános helyeslés).

Legyen szabad indokolnom interpellációm. (Ez nem indokolás).

Elnők: Nem gátolja abban senki, csak ki-
fejezései ne legyenek törvénybe ütközők.

Macellariu: Ugy hiszem nem ütköznek törvénybe. Különben t. ház nemcsak a románok, roppant zaj; elnök csendet kér. Szónokot nem lehet hallani). Sőt 48-ban is csak in principio mondatott ki az unió; s a kormány oka, hogy eddig keresztül nem vitték, mert most Erdély függetlensége felett nem volna külön vélemény. A románok közt nincs erre nézve külön vélemény, kivéve egyet, kit meg is nevezhet. (Hosszu éljen! zaj). Szóló is megjelenti, hogy meggyőződésük csalódásáról. Nem kenyérkeresetből, hanem ő Felsége iránti hűség és tiszteletből jöttek a magyar képviselőházba, de ezuttal még távol voltak attól, hogy Erdély függetlenségét csorbítsák. (Bocsánatot kérve vizez iszik.) Nem ellenszenv a magyar nemzet iránt készíti őket ellenezni az uniót, sem illoyalitás; sajnálja, hogy mind a bécsi, mind a pesti kormány a nem magyar s nem német nemzeteket igazságság követeléseikben ki nem elégíti; a helyett a szerencsétlen aristocratiens lengyel mozgalmakkal szövetkezik. S nem elégíti ki a ruthén s orosz testvéreket (roppant zaj). Oly politikát követ, mely függetlenségét elnyomás és zsarnokságban keresi. (Nem igaz! Hol tanulta ezt). Bécsben a németek s itt a magyarok nyomják a többi nemzeteket. (Roppant zaj).

Interpellálja követtségeit, — nem is annyira a miniszteriumot, mert ez csak parlamentaris szólásmód, melynek ő nem hódol. (Zaj).

Macellariu Illés interpellációja itt következik:

I. Van-e a t. miniszteriumnak tudomása arról, hogy Erdélyben azon egyének, kik f. é. márt. 15-én Balázsfalván tartott májális alkalmakor készített pronciamentot vagy aláírták, vagy azt magukévá tették, hivatalos közegek által üldöztek, — és ha igen:

II. szándékszik-e akként intézkedni, hogy mindezen üldözöttek mielőbb megszüntetessenek.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter: Ha megengedi a t. ház, ezen interpellációra azonnal megadom a választ. (Halljuk!)

Ez előtt néhány héttel t. ház! hivatalos jelentés történt a kormánynál arról, hogy május — nem tudom — 14 vagy 15-én Balázsfalván, májális czime alatt politikai gyülekezett tartottak, ezen gyülekezettnek határozatait egy pronciamentó, egy kiáltvány alakjába foglalták, mely kiáltványának másolata hozzáam be is küldetett és melynek tartalma az, hogy abban a háza állami egysége ellen tiltakoznak; tiltakoznak az 1848-iki törvények ellen és árulással vádolják azon román képviselőket, kik e háznak ülnek és kik — szerintük — a román nemzet függetlenségét eladták. (Általános zugás). A kormány távol volt ezen jelentésnek teljes hitelt tulajdonítani, s feltette, hogy a pronciamentumnak tartalma és kitételei apocriphék.

Mielőtt a kormány tehát intézkedett volna, elküldötte a pronciamentumot a közügyek igazgatójához Erdélybe, hogy az iránt vizsgálatot tartson s ennek jelentése épen a mai postával érkezett be. Ez oly terjedelmes, hogy még nem lévén időm azt teljesen elolvasni, nem vagyok azon helyzetben, hogy a t. háznak annak tartalmáról részletes felvilágosítást adjak.

Elég az hozzá, hogy a kormány nem tett semmi lépést elegendő megvizsgálás nélkül; ellenben, ha a vizsgálatból ki fog tűnni az, hogy a pronciamentonak azon kifejezései valók, akkor a

kormány úgy hiszi, hogy mulasztást követne el a haza biztonsága ellen, ha tétlen maradna. (Hosszas általános helyeslés).

Egyébiránt engemet nem annyira ezen pronciamentonak kitételei lepnek meg, mint inkább a t. interpelláló urnak azon kifejezései, melyeket e teremben hallottam.

Az állam egysége oly szent előttünk, hogy azt képviselőnek megtagadni nem szabad. (Élénk általános helyeslés).

Az interpelláló ur ő Felsége iránti tisztelet, hódolat köpenye alá bujt, nem gondolva meg, hogy ő Felsége ellen nem lehet nagyobb sértést elkövetni, mint feltenni azt, hogy azon törvényeket, a melyeknek megtartására isten szabad ege alatt megesküdött, megtartani nem akarná. (Zajos nagy helyeslés, éljenzés).

Figyelmeztetem a t. képv. urat, hogy az unió szent és sérthetetlen. (Élénk általános helyeslés).

Az 1848-iki törvény felhagyta az unió részleteinek elintézését; igen ez hátra van, s ezen kötelességünknek meg fogunk felelni.

A kormányt nem vezette gyűlölet a többi nemzetiség irányában.

A kormány, békülékenysége nem adhatta világosabb tanúságát, mint a midőn a kormány-szék, s a kir. tábla tagjai között Erdélyben oly egyéneket tűrt, türt legalább eddig, a kik ilyen hangon mernek nyilatkozni. (Zajos helyeslés. Szűnni nem akaró éljenzés).

A kormány ezen sem fogja magát elsodoratni engedni a szenvedély sugalmi által; hanem azt kijelenti, hogy a ki az állam egységét megtagadni meré, azt oly ellenségeként tekint, mint a ki fegyverrel támadja meg a házat. (Hosszas, viharos, általános taps és éljenzés).

Az igazságügyminiszter ezen nyilatkozatát helyesléssel fogadta az egész ház. Viharos jelenet volt. (Általános taps és éljen, mely között csak a túlzó-bal tilt néma arccal, néma vonásokkal).

Moecsonyi Sándor nem kíván az interpellációhoz szólni, csak az igazságügyminiszter egy észrevételére tesz megjegyzést. Azt, hogy bizonyos egyéneknek hivatalbanhagyása jele volna a békülékenységek, el nem fogadhatja. Örülni fog, ha a kormány megmutatja igazságszeretetét és békülékenységet a többi nemzetiségek iránt, — de ezt csak akkor fogja látni, ha a nem-magyar ajkú Magyarországon lakó népek elévülhetlen jogai törvény által biztosítva lesznek. Egyénekről itt nem lehet szó.

Macellariu fenntartotta magának a jogot, hogy hozzászólhasson a válaszhöz. Ezzel vége volt e jelenetnek.

B. Nyáry Gyula a felsőház jegyzője áthozta a földadóról szóló törvényjavaslatot, melyet a felsőház elfogadott ugyan, de melynek 11. és 12. §-ai közé egy új §-t iktatott be.

Napirendben volt az adók kivétele s behajtásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása. Az általános vitát be levén már fejezve, a módosítványt tevők éltek jogukkal.

Deák Ferencz beszéde, a képviselőház jul. 16-iki ülésében.

T. ház! Midőn az általunk megállapított adók behajtásának módja felett tanácskoznak, elméleti tekintetben, úgy hiszem, valamenynyien egy értelem-ben vagyunk; mert mindenki azt akarja, hogy a behajtásnak oly módja állapíttassék meg, mely pontos és gyors legyen, az állam jövedelmeinek befolyását lehetőleg biztosítsa, a csalást, a hanyagságot lehetőségig kizárja, s azok irányában, kik fizetni nem képesek, kiemeltet és túlszorigu ne legyen. De ezen elveknek alkalmazására, a megállapítandó módnak gyakorlati részére nézve, úgy látszik, elágaznak a képviselő véleményei, s midőn az előterjesztett törvényjavaslat oly módot foglal magában, hogy a miniszteriumnak, a pénzügyi s a központi bizottságoknak és számos képviselőnek véleménye szerint leginkább megfelel az említett kelleknek, más részről több képviselőnek azon aggodalma van, hogy ezen mód a gyakorlatban volt megyei önkormányzati jogot és hatáskört tetemesen korlátozza, s magát a megyei institutiót veszélyezteti.

Mielőtt e tárgy feletti véleményemet kimondanám, engedje meg a t. ház, hogy az 1848. év előtti állapot és a jelen helyzet közt párhuzamot vonhassak. (Halljuk!) 1848 előtt megajánlotta az országgyűlés a hadi és hadfogadói adót, mely összesen soha 4 és fél millió pengő frtra nem rugott; a törvényhatóságok pedig elkészítették évi költségvetéseiket, fölterjesztették azt a helytartótanácshoz, s a megállapított összeget, mint háziadót, maguk vetették ki.

Midőn a hadi és hadfogadói adó az országgyűlésen tanácskozással alatt volt, az alsó ház mindig igyekezett azt alább szállítani, a fejedelem az alábbszállításba bele nem egyezett, s így tetteleg rendszeren az előbbi országgyűlésen kivett hadi és hadfogadói adó lett újra megállapítva. Ezen adót az országgyűlés osztotta fel porták szerint a törvényhatóságokra, s a porták megállapításának kulcsa volt az országos portális összeírás, és pedig hosszú évek során keresztül, az 1728-dik, később az 1827-ik évi portális összeírás.

Vannak még a t. ház tagjai közül többen, kik velem együtt tanui valának 1827-ben az akkor véghez vitt összeírásnak. Píruva emlékszem még most

is azon módra, melylyel az teljesített. Általános etv volt a megyékben eltkoln, a mit csak lehetett, nehogy a pontosabb összeírás a megyének portáit, s ez által adóját növelje. Ezen elv szándékosan terjesztett a nép között is, s rendszeren nagy sikerrel. Tudok meggyét, melynek egyik járásában a 60 ezeret haladó népesség között egy leány sem találtatott, kinek kora 18 évet meghaladott, mert a 18 esztendő leány már az adó tárgyai közé volt felirandó. (Nagy derűtség).

Miután az említett adó, porták szerint, országgyűlésileg a törvényhatóságokra kivettett, a megye a reá esett mennyiség kivételének eszközölhetése végett rovatossal összeírást rendelt. Mily hanyagul, gondatlanul, sőt majnem mondhatnám szándékosan hűtlenül teljesítették ezen rovatossal összeírások, sokan emlékeznek még a t. ház tagjai közül. Comiceumnak mondhatnám, ha szegényítő nem volna, hogy egy népes mezővárosban a város vásári jogára eső adót pár éven keresztül az ottani gyógyszerész fizette, s maga sem tudta miért? A dolog pedig így történt: még akkor a rovatossal összeírások táblázatai latin nyelven voltak nyomtatva, s az egyik rovat fejezetében ez szó helyett „a nundinis,” sajtóhibából ezen szó állott: „anundinis.”

A rovatossal összeírás teljesítő megyei esküdt, ki amugy sem volt erős a latin nyelvben, nem tudta elgondolni, mit jelenthet az „anundini” szó, s mint nagyon idegen hangzást, a gyógyszerészre rőtta, ki fizette is mindaddig, míg a hiba fölfedeztetvén, kiigazítottatott. (Derűtség.) Csak például hoztam fel ezt az akkori adókezelés hiányos voltának felderítésére.

De mi volt ezen általános gondatlanságnak, hanyagságnak valóságos oka azon korban? Egyszerűen az, hogy az adó magában véve csekély volt összegére nézve, ámbár a szegény népet néha súlyosan terhelte, mert néhány várost kivéve, leginkább a szegényebb osztály vállaira nehezedett; az országgyűlésnek, a mint megajánlotta az adót, arra többé semmi gondja nem volt, mert sem az adó összegéről, sem annak hová fordításáról az országának soha senki számot nem adott, senki nem kérdezte, hogy az, a mi a megajánlott adóból s egyéb jövedelmekből tetteleg befolyt, elég-e az állam szükségének fedezésére; az ország többet nem ajánlott, s a költségek fedezéséről gondoskodni a fejedelem dolga volt, s épen annál fogva, hogy nem volt nagy az adó összege, a hanyag, hiányos behajtásból származó adóhátralékok sem lehettek oly nagyok, hogy az állam gépezetét működésében gátolták volna.

Igy folyt ez 1848-ig. Azon korban miben keresték őseink a szabadságnak, az alkotmánynak garantáit? Miután a kormány felelős nem volt, és a jövedelmekről senki az országának számot nem adott: a tisztviselő választásában és a negatívban vagyis a vis inertia-ben, és így a vis inertia elvével a hanyagság összhangzásban volt? Azonban, hogy mennyire elégtelenek voltak e garanták, annak behatárolására nem akarom felhozni azon sérelmek végtelen sorát, melyek törvényeinkben és alkotmányunkon ejtetek. Elég legyen azt megemlítenem, hogy midőn 1848-ban a vis inertia helyett a parlamenti kormányt, s ebből folyó felelősséget és azon elvet, hogy magunk állapítjuk meg adónkat, magunk kezeljük pénzügyeinket, s magunk rendelkezünk jövedelmekről, megállapítani sikerült: ezt az egész ország riadó örömmel üdvözölte, mint régi vágyainak teljesedését. (Igaz!)

Alkotmányunknak 1848-ki átalakulása ezen két fő elven alapszik, s e lényeges változással soknak meg kell változni kormányzati rendszerünkben. Azon adónak, melyet mi állapítunk meg, melynek hová fordításáról mi rendelkezünk; melynek minden garasáról kormányunk felelős, kivételét és behajtását nem lehet többé a régi gyakorlat szük keretibe szorítani, nem tehetjük ki azt a régi vis inertia-vel párosult hanyagság veszélyeinek, mert ha az adó hanyagul folyik be, ha család által csorbul az állam jövedelme, nem leszünk képesek költségeinket fedezni; nekünk kell a hiányt pótolni és nem mondhatjuk azt, a mit 1848 előtt mondtunk, hogy a fedezetről gondoskodni ő Felségének gondjai közé tartozik: egy szóval, saját legközelebbi érdekünkben fekszük, hogy a megállapított adó a lehetőségig behajtsassék, nehogy a hiány igazságtalanul másokat nyomjon, vagy az állam gépezete megakadjon.

Az állam jövedelmeinek csorbulása három okból származik: az adókötelezettek fizetési képtelenségéből, hanyagságból vagy csalásból. Az elsőrt sem a miniszter, sem bárki más felelősre nem vonja a tisztviselőt és az állam ezen lehetőségére mindig számít, a hanyagságot és csalást pedig pótolni, vagy annak lehetőségét előmozdítani nem feladatunk.

Magyarországnak összes hadi, hadfogadói és házi adója 1848 előtt körülbelül 8 milliót tett; most a direct adók 34 milliót haladnak meg: tehát jelenleg a direct adók összege mintegy 26 millióval meghaladja évenként az akkorit. Magyarországnak összes állam jövedelmei azon korban 25 millió között ingadoztak; most 100 millióra rugnak, és alig elegendők az állam költségeinek fedezésére. 1848 előtt tehát évenként direct adóban mintegy 26 millióval, indirect adókkal együtt pedig 60 vagy 70 mil. kevesebbet fizettek évenként az ország polgárai, mint jelenleg fizetniük kell. Hová lett évenként ezen tetemes érték? Gyarapodott-e azzal az ipar, a forgalom, a kereskedelem, vagy talán közintézetek emelkedtek, növekedett-e a gazdaság virágzása, a földnek becase? Hisszen ha e század kezdetétől 1848-ig lefolyt éveket, közel félszázadot számítunk, az évenkénti 20

millió mintegy 1200 milliót tesz, az indirect adók hozzászámításával pedig az évenkénti 70 millió mintegy harmadfelezer millióra rug. Hol van ez iszonyú értéknek nyoma a köznek, vagy egyes polgároknak vagyonában? Elenyészett csekély kivétellel. És miért enyészett el? Mert a vis inertia, s annak politikája és azon körülmény, hogy nem adóztunk az ország fejlődésére, mert nem mi rendelkezünk az adók hová fordításáról és a bevett pénzkekről az országának senki számot nem adott, zsibbasztólag hatott minden beruházási készségre; az állam nem segítette az ipar emelkedését, a kereskedelem pangott, az ország nem fejlődött, s csekély adója meliott is szegény maradt. Azon fél század után 20 keserű évnél sulya nehezedett ráunk, oly nehéz idők, melyekben az abszolút hatalom zaklatásait még az inséges évek csapásai is súlyosították, s mégis azon másfél év alatt, mely alkotmányunk visszaállítása óta lefolyt, kiszabadulva egyrésztől az abszolutizmusnak, másrésztől az egykor védelmül használt, de minden fejlődést előlő inertia bilincseiből, magunk rendelkezve, nagyobb lendületet adtunk iparnak, kereskedésnek, forgalomnak, felemeltük a föld értékét, s a tetemesen növekedett adózási teher mellett is, és annak dacára hazánk fejlődésében többre mentünk, mint ezen századnak az 1848-ki évet megelőzőt közel félszázada alatt. (Hosszas élénk helyeslés a jobboldalon.) Ismételve mondom, hogy a fejlődő ipar mozgalmait és emelkedését a régi lassu formák közé visszazorítani, a közigazgatás semmi ágában többé nem lehet. (Nagy helyeslés a jobb oldalon.)

Emlékeztetem a t. házat, hogy midőn 1848-ban az országgyűlés megalkotta a váltótörvényeket, melyek alkotása első lépés volt az ipar és kereskedelmi forgalom emelésére, szükségesnek tartotta a régi megyei eljárást legalább annyiban megváltoztatni, hogy a felelősség eszméjét váltó törvényszéki végrehajtásoknál határozottan kimondotta, és igen rövid időt tűzött ki mind az alispánoknak, mind a végrehajtó megyei hivatalnoknak, mely alatt a reájuk bízottakat teljesíteni tartoztak, s a mulasztásból vagy halasztásból eredő károkat felelősökké tette őket.

Azt mondják némelyek, hogy az 1848-ki törvény is meghagyta a megyéket előbbi jogalkotás és hatáskörükben; azt tehát így mellesleg változtatni most sem lehet. Meghagyta igen ideiglenesen. De mi volt ezen „ideiglenes” szónak értelme? Nem az, hogy az ideiglenesség még 25 év múlva egész kiterjedésében fenálljon, hanem az, hogy azon ideiglenesség a legközelebbi országgyűlésen, mely 3 hónap múlva volt összehívandó, végleges rendezéssel cseréltessek fel. E remény teljesülését a viszontagságos események meggátolták; de ha ezt meg nem gátolták volna, bizonyosan az adó kivételére és behajtására nézve is még 1848-ban lényegesen át lett volna alakítva a megyéknek régi gyakorlata. (Helyeslés a jobb oldalon.)

Pénzügyminiszter ur csak az imént hivatkozott azon t. javaslatra, melyet 1848-ban az adó kivételére és behajtására vonatkozólag az akkori pénzügyminiszter készített. Tekintse meg bárki annak tartalmát, látni fogja, hogy a felelősség elve mind a megyei tisztviselőkre, mind magukra a megyékre határozottan ki van abban mondva. Így szól a többiek között a 11. §. „mely feljelentésnek (a községi költségek feljelentésének) az előbbi §-ban említett octoberi közgyűlésből legfeljebb october harmadik hetében mulhatlanul meg kell történni; s valamint a tárgyalásnak azon gyűlésbeni bevégezéseért a gyűlés minden tagja egyenként, úgy a tárgy előterjesztése s a pénzügyminiszterhez kellő időbeni felküldése iránt a gyűlési elnök — hivatalától elmozdítás terhé alatt — felelős.” (Élénk hosszas tetszés a jobb oldalon.) Ha már akkor nyomban az 1848-ki törvények megalkotása után szükségesnek tartott ily felelősség most akarnánk-e ismét a régi adóbehajtási módra, vissza menni? (Zajos tetszés a jobb oldalon.)

Vannak, kik a miniszteri felelősség elvét fenn akarják ugyan tartani, de ezt a megyékre, mint autonóm testületekre kiterjeszteni nem kívánják. A parlamenti kormány és miniszteri felelősség alapelve az, hogy minden tisztviselő, ki a politikai közigazgatás bármely ágában eljár, hivatalos tetteiért és mulasztásaiért felelősséggel tartozik. Első és legfőbb felelősség terheli azokat, kik a kormány élén állnak: a minisztereket; de hogy ők felelhessenek, szükséges, hogy felelős legyen az is, ki az ő rendeleteiket teljesíteni köteles. A felelősségnek ezen elve keresztül vonul a közigazgatás egész keretén, s azt sehol megszakítani nem lehet. Ha láncszem akarunk valamely terhet felvinni, vagy valamely tárgyat összeszorítani, hogy szét ne dőljön, szükséges, hogy a lánc egészen s minden részében ép legyen, mert bármely közbelső szeme hiányozzék, vagy legyen megcsakadva, a lánc rendeltetésének nem fog megfelelni. A parlamenti kormányt párosult miniszteri felelősség is, ha annak bármely gyűrűje hiányzik vagy megcsakad, nem valóság többé, csak puszta szó és játék. (Zajos helyeslés a jobboldalon.) Miként vehető ki a felelősség elve, ha az fölülül a megyékig fenn áll, de ott megszakad? (Élénk tetszés a jobboldalon.) Ily parlamenti kormányt, ily felelősséget én csakugyan képzelni sem tudok. És a jelen kérdés vonatkozásában, ha nem tesszük a megye gyűlését is felelőssé arra nézve, mit a nyagságból vagy bármi okból elmulasztott, váltó az egész pénzügyi törvény és az adóbehajtás hajsza függ annak sikere. (Igaz! a jobbon.)

Mi a megye most? Több-kevesebb számú választási tagok összege, kik közül minden egyes eset-

ben azok képviselik a megyét, kik a tanácskozásban épen jelen vannak.

A tapasztalás pedig azt mutatja, hogy kivált közigazgatási tárgyaknál a tisztviselőknél kívül alig van 15—20 bizottsági tag a gyűlésen jelen, kivált a 3. és 4-dik napon. És ezen néhány ember többségétől függesztjük-e fel a legfontosabb pénzügyi törvényt, vagy kormányi rendelet végrehajtását vagy elvetését, kik még felelősek se legyenek határozataitól, kért vagy mulasztásaiért, ha bár ezáltal az államnak vagy egyeseknek tetemes kárt okoztak is. (Élénk helyeslés a jobbon.) És e károkat, mik az ő hibájukból, helytelen felfogásukból származtak, más ártatlannak viseljék? (Igaz! Ugy van! a jobbon.) Egyszóval oly rendszer, melynek alapelvei a következők: a megyei tisztviselő csak a megyének felelős, hivatala választástól függ; a megye senkinek sem felelős, sem azért, ha maga tett valamit helytelenül, vagy mulasztott valamit, vagy azért, ha tisztviselőit nem szorította hivatalának teljesítésére, de a miniszter felelős minden mulasztásaiért; mondom, ily rendszert képtelenségnek tartok. (Zajos helyeslés a jobbon.) Vannak kik elvben ugyan nem tagadják a megyék felelősségét, sőt azt ki is akarják mondani; de a megyei gyűlés tagjainak egyenkénti felelősségét nem akarják elfogadni, sőt a javaslatnak erre vonatkozó részét határozottan ki is akarják hagyatni.

Egy ily módosítvány fekszik a ház asztalán. Nézetem szerint az a felelőség, melyet tetteleg életbe léptetni nem lehet, annyi, mint semmi felelőség. (Igaz a jobbon.)

Én e részben a törvényjavaslat tartalmát észszerűbbnek és igazságosabbnak is tartom, mint az említett módosítvány azon 8-át, mely a törvényhatóságokra nézve csak szóval említi meg a felelőséget, de annak mikénti eszközöléséről semmit nem akar szólni. Már ha valamely törvényhatóság, vagyis annak gyűlése követ el oly hibát vagy mulasztást, melyért a módosítvány értelmében is felelősséggel tartozik, kit kell azért tetteleg felelőségre vonni? kit kell büntetni? kit a károk megtérítésében elmarasztalni? A megyét? A várost? vagy annak minden polgárait? vagy a gyűléstek mindazon tagjait, kik jelen voltak, még azokat is, kik az elkövetett hibának, a helytelenül hozott végzésnek, a mulasztásnak akarói nem voltak, sőt talán az ellen felszóltak, de kisebbségben maradtak?

Ez csakugyan méltánytalanság volna, mert büntetettéket az ártatlan a hibával együtt, sőt a hibás miatt. (Élénk tetszés a jobbon.)

A miniszteri és illetőleg a pénzügyi s központi bizottsági törvényjavaslat szerint ellenben csak a vétkesek sújtatnának.

De nem akarok hosszas lenni. (Zajos felkiáltások; Halljuk! halljuk!)

Sokat szölgöttak a t. képviselők e fontos tárgy felett. Az eszmék nem újak s meg vannak bőven vitatva. Csak egy vádra, melyet némelyek ellenünk emeltek, akarok egyszerű észrevételt tenni (Halljuk!)

Azok, kik féltékenyen őrzik a megyei autonómiának eddigelő gyakorlatban volt minden legkisebb részét, vádat emelnek ellenünk, hogy mi e jelen t. czikkelyvel a megyei institúció gyökerére tettük a fejszét és azt ki fogjuk irtani.

Nem állítom én, hogy e részben a szándékossággal vádolnak, de legalább azt mondják, hogy az általunk pártolt törvény elfogadásának ez lenne következése.

Ne vegyék rossz neven azon t. képviselő urak, hogy én a vádat nemcsak visszautasítom, hanem azt állítom, hogy a megyei institúció, melynek sok, a régi korból származott hiányai mellett sok becses oldala van, épen akkor kockáztatjuk, ha elmulasztjuk azt a fejlődő nemzeti élet szükségéhez és a kor igényéhez alkalmazni és alkotmányunk alapelveivel, a parlamentáris kormány elvéből származó felelősség eszméjével összhangzásban hozni. (Zajos tetszés a jobbon.)

Ugyanazon egy alkotmányos rendszerben két oly institúció, mely merőben ellenkezik egymással, állandóan meg nem fér.

Ha mindegyik institúció fontos és becses, nem az egyiket vagy másikat kell eltörölni, hanem a merev ellenkezést kell megszüntetni.

Ne feledjük, hogy éppen az ipar és forgalom fejlődése által élénk a mozgalom a népek minden osztályában. Naponként jobban kezdjük ismerni a pénznek és időnek becset, s naponként nehezebben fogják tűrni tudni a hon polgárai mindazon gátakat, melyek a szabad mozgalmat hátráltatják.

Mind inkább terjedni fog azon igen természetes vágy, hogy kiki ott, hol a törvény oltalmára, az állam segélyére, a tisztviselő és bíró közbenjárására szorul, nemcsak igazságos, hanem gyors és pontos eljárást találjon. És ha e részben a megyék autonómiájának némely részletei szolgálnak akadályul, ha ez által látják sokan és naponként többen kockáztatva jogos érdekeiket, nem egyedül a hibákat, hanem, ha azokat kiigazítani nem akarjuk, magát az institúciót fogják megtámadni. (Igaz! jobbról.)

Fejünk felett csap össze ezeknek törekvése, s akkor lesz igazán lényegében fenyegetve a megyei institúció. (Hosszas zajos helyeslés a jobboldalon.)

Nekünk, kik ezen institúciót lényegében meg akar tartani, kezdet kellene inkább fogunk, hogy azon nyokat, melyek károsak, kiigazítani törekedjünk, mert ha még annyit sem teszünk, a mennyit 1848-ban, mind a miniszterium, mind az országgyűlés e részben bizonyosan tett volna, ha az események által

meg nem gáolítatják, félek, hogy a megyei autonómia fenntartása alig lesz jövőben lehető. (Nagyon igaz! a jobbon.)

Nem mi veszélyeztetjük a megyék fennállását, hanem veszélyeztetik azok, kik még az autonómiának régi korból származott s a régi korba illő, de most már a nemzet fejlődését akadályozó egyes részleteit is változtatlanul fenn akarják tartani. (Élénk helyeslés a jobbon.)

Nem szeretném, ha a parlamenti kormány s ezzel párosult felelősségnek elve egyenes és határozott összeütközésbe hozatnék a megyei institúciót. Minden kornak megvan saját kedvező eszméje.

Nem szeszélyből számazik az, mint a divat változásai, hanem rendesen a nemzet életéből s a szükség érzetéből.

Századokon keresztül elméleti és gyakorlati tudósok kerestek módokat, miként lehet az állam életében rendet és szabadságot egy egyezni, hogy egyik a másikat ne veszélyeztesse.

A különféle status-formák között, melyek időnként oly gyakran változtak, abban találtak némi megnyugvást, hogy legyen az állam hatalom parlamenti kormány kezébe letett felelősség mellett, melylyel azon kormány a fejedelmnek is, a népeknek is tartozik.

Ez jelenleg a kor eszméje s a tapasztalás bizonyítja, hogy midőn a régibb kornak bármely pecces institúciója az újabb kornak valamely nagyszerű eszméjével ütközik össze, ha ez ellentéte kiegyeztetni nem lehet, ez előbbi ama régebbi vagy magához simítja, vagy elsodorja.

Igyekezünk elkerülni, hogy nálunk e két eszme ily összeütközésbe jöjjön, mert nagy veszteségnek tartanám a megyei autonómia institúciónak elenyészését, mitől ily összeütközés esetében méltán félhetünk, (élénk helyeslés a jobb oldalon), ha a két elvet a lehetőségig összhangzásba nem hozzuk.

Mind Ezek folytán egyszerűen kijelentem, hogy mivel én azon kellekeket, melyeket az adók behajtására elméletileg és gyakorlatilag szükségesnek látok, a miniszterium pénzügyi és központi bizottságok által beadott t. javaslatban sokkal inkább feltalálom, mint az eddigelő előterjesztett módosítványokban; én a módosítványokat nem fogadom el. (Élénk hosszas éljenzés a jobboldalon.)

Hosszu Józsefnek

az erdélyi fejedő tárgyában a pesti hongyűlésen 1867-ik év jul. 11-én mondott beszéde.

Tisztelt képviselőház! A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat 1-ső szakasza Erdélyre nézve oly adómet tartalmaz, mely a múlt világon sehol sem létezik, értem a személyes kereseti adónak nevezett „fejadót, vagyoni nevedekési és legeltetési díjt.” A nép az adók irányában általánosan véve ellenszenvvel viseltetik; de meg kell vallani, miszerint a föld-, ház- és jövedelemadót örömmel fizeti, mert látja, hogy föld-, ház- és jövedelemadót csak az fizet, kinek földje, háza és jövedelme van; a fejadót pedig gyűlöli, mert érzi, hogy ezen adót csak azért fizeti, mert él, és mert szivja a levegőt, melyet a természet ingyen adott. Ezen gyűlöletes adómet továbbra is fenntartani nem egyéb, mint a nép gyűlöletét fokozni, nem egyéb, mint a kormányt és az ezt megszavazó képviselőházat a nép előtt gyűlöletessé tenni; azért én, uraim, ezen adómet eltörlése mellett szavazok, teszem pedig ezt azért, mert a kiróvásnál nem levén tekintetbevé a vagyonosság és szegénység, nem levén tekintetbevé a dologtehetetlenség és dologképesség, a szegény sorsu adakozókra oly terhet ró, melyet elhordozni nem képesek, és mert, a midőn a közbirtokosságot a földadónak 29 perzentjével sújtja, ugyanakkor a legkisebb és legnagyobb birtokosoktól ezen áldozatot nem követeli.

Hogy pedig én a t. képviselőház meggyőződhessék állításom igazságáról, bátor vagyok a következő száraz tényeket előadni.

Erdélyben a személyes kereseti adónak három neve van:

1. a földadó;
2. a vagyoni nevedekési díj;
3. a legeltetési díj.

A földadónak négy tétele van:

1. a polgári díj a pótlékkal együtt 3 frt 54 krtól felmegyen 18 frt 58 krig, fizetik pedig a szabad királyi városok polgárai. Hogy mily igazságtalan és mennyire aránytalanul terheli ezen adó nem a szabad királyi városok lakóit, reménylen, azon városok képviselői elő fogják adni.

A földadónak második tétele a szabadási díj, mely a pótlékkal együtt 5 frt 31 kr, ezt fizetik azon földbirtokosok, kik falukon és mezővárosokon laknak, tekintet nélkül arra, ha 50—60,000 hold vagy pedig egy talpalatnyi birtokuk van. Ezen díj nyomasztólág terheli az 1848 előtti egyházi nemeseket és szabad székelyeket, kiknek nem levén más birtokuk, mint az alig 60—70 frtos házuk, kénytelenek az 5 frt 31 krt fizetni. De leginkább sújtja azon család apát, kinek 3—4 nagykorú fia van, mert ezek is kötelesek fizetni az 5 frt 31 krt.

Számtalan eset van, hogy ugyan egy családtól földadó cím alatt 26 frt 55 krt fizetnek, habár háza és földtelke alig éri meg a 60—70 frtot, s habár föld- és házadójá nem teszen többet 90 krajczárnál.

A földadónak harmadik tétele a szelléri díj,

ez a pótlékkal együtt 3 frt 54 krt teszen. Ezt fizetik a szellérek, napszámosok és más eselédék. Egy napszámos egész éven át, napszámát 10 krba számítva, nem keres többet 36 frt 50 krnál. Ebből kell élelmeznie és ruházni családját, és az államnak 3 frt 54 krt fizetnie. Egy nő eselédéknek fizetése az ételen kívül 15 frt, ebből élelmezi családját és fizeti a 3 frt 54 krt fejadót.

A szelléri adót fizetik a cigányok is. Ezek föld alatt laknak, mint a trogloditák; ezeknek egész felkelhetőség, miután ez csak rongyokból áll, nem ér meg 1 frtot... és ők mégis fizetnek 1 frt 77 krajczárt.

A fejadónak negyedik tétele a védelmi díj. Ezt fizetik a 80 esztendő elagott öregek, a dologtehetetlen napszámosok és nyomorék eselédék, kik nem adnak semmi vagyont gyermekeiknek, ezek mégis véresverejétekkel keresett kenyérrel tartják elagott szülőiket, és még fizetik ezenfelül érettk a 35 kros protectionalis taxát! De méltóztassék a t. képviselőház tekintetbe venni, hogy mily nehezen lehet e protecióhoz jutni! Az elagott és nyomorék öreg mindenekelőtt a falusbíróval egy bizonyítványt állítat ki arról, hogy semmi névvel nevezendő vagyona nincs; ezt a szolgabíró hitelesíti. Ezen bizonyítvány alapján az orvos kiállítja a dologtehetetlenségi okmányt, és a szegény gyermek csak így juthat aboz, hogy atyjáért, kit kegyelemből tart, a 35 krt fizethesse. Ha ez igazság, akkor igazságtalanság nem is létezik!

A személyes kereseti adónak második neve a vagyoni nevedekési díj, ez csak Erdélyben találtatik. Oly földbirtokosok, kiknek földadójuk 6 forint 30 krt teszen, fizetnek vagyoni nevedekési cím alatt 90 krt; azok, kik 9 frt 45 krt földadót fizetnek, 1 frt 85 krt nevedekési díjjal vannak megrovva és így tovább, úgy, hogy a kinek földadója 28 frt 35 krt teszen, annak vagyoni nevedekési díja pótlékkal együtt 7 frt 43¹⁰⁰/₁₀₀ kr, azaz: a földadójának 29 perzentjét. Elismerem az államnak jogát az adózatok megadóztatni, és tölök anynyi adót venni, a mennyi a kiadások fedezésére megkívántatik; de azt, hogy a 28 frt 35 krt földadófizetőket, adójuk 29¹⁰⁰/₁₀₀ vel sújtja, midőn a kisebb és legnagyobb birtokostól ezen áldozatot nem kívánja, jogosnak nem ismerhetem, következőleg nem is helyeslehetem.

A személyes kereseti adónak harmadik neve a legelési díj. Ezt fizetik Erdélynek azon polgárai, kik lovaikat, szarvasmarháikat és juhait a szomszéd Moldva és Romániában legeltetik. Ezen adónak 1855 dikig volt értelme, mert ezen évig azon marháktól is, melyek az országban legeltet, fizetett a legelési díj; jelenben pedig, miután az Erdélyben legeltetett juhaktól és marháktól ily díj nem fizetetik, nincsen értelme, sőt ki kell mondanom, miszerint ezen adómet két szempontból igazságtalan:

1. Azért, mert azon adózatokra, kik marháikat külföldön legeltetik, oly adókat ró, melyek alól a belföldön legeltetők meg vannak mentve;

2. azért, mert, a midőn a kormány a belföldön lakóknak azt nem nyújtja és nem is nyújthatja, a mit, ha elérni kívánnak, a külföldi kormányoknak kell adót fizetni: következőleg ugyanazon tárgyról kétszeresen terhelhetik adóval, mely nem csekély megterheltetés, miután a külföldön legeltetett marháktól Erdélyben 35 kr, Romániában ugyanattól 60 kr, egy juhtól Erdélyben 5 kr, Romániában 13¹/₂ kr fizetetik. De viszonyosság ötletebből sem lehet a külföldön legeltető marhákat megadóztatni. Uram, ha a magyarországi polgár 100 ezereket visz magával a külföldre és ottan a kivitt pénzzel kereskedik, a magyar államnak jövedelmi adót nem fizet: kérdem most, van-e abban viszonyosság, hogy mi a külföldön legeltető marhákra adót rójunk, a midőn azokkal, kik pénzzel kereskednek a külföldön, ezt nem tesszük? Én úgy hiszem, hogy nincsen; mert a kettő között csak az a különbség, hogy az egyik készpénzben, a másik pedig marháiban viszi ki tőkéjét.

De méltóztassék a t. képviselőház tekintetbe venni azon kedvetlenséget és károkat, melyek ezen adó kiróvása alkalmával az illetőknek okoztatnak! elvül ki van mondva, hogy minden 4 évben egyszer a marhák azon szorosán, melyen kimentek, megszámláltassanak, ha a legelési hely a szoros közelében lenne, akkor ezen számlálás könnyű volna, hanem ez a fekete tenger közelében levén, a szorosig minden 4 évben egyszer 60—70 és 100 mértföldnyi utat kell tenniük a megszámlálás végett, minden gazda felfoghatja, mily kiadásba kerül ez és hány juh esik el egy ily hosszú utban, esetét tudok, hogy 450 ezer juhból 100 ezer esett el, az illetőknek óriási kárára a nélkül, hogy a kinstárnak haszna lett volna. Ezekből, úgy hiszem, meggyőződik a t. képviselőház, miszerint az erdélyi fejadónak minden neve igazságtalan, és hogy aránytalanul terheli az adózatokat, annak pedig bizonyítására, hogy ezen adómet sokkal inkább nyomja az erdélyieket, mint a magyarországiakat, bátor vagyok a következő statisztikai adatokat felhozni.

Erdélynek lakossága 2 millió és fizet 1.500,060 forint személyes kereseti adót, Magyar, Horvát és Tótországnak 13 millió lakosa van és fizet ezen ezimen 5.300,000 frtot, Erdélyben fejenként fizetnek 75 krt, Magyarhonban 45 kr személyes ke-

reseti adó; következőleg az erdélyi embernek feje 30 krral drágább a magyarországiénál, habár egy állam tagjai vagyunk.

Ezeknek előrebocsátása után és hivatkozva a tisztelt pénzügyminiszter úr által f. évi június 19-kén a sőjvédék tárgyában tartott beszédjének azon tételére:

Erdélyben van egy nevezetes adó, mely nem a vagyonosabb osztályt, hanem éppen a szegényebb bettetherli aránylag súlyosabban, mint Magyarországnak, és ez a személyadó.

Különös súlyt fektetve a pénzügyi bizottságnak azon elvére:

Miszerint a pénzügyi bizottság a s-óra megállításánál azon szempontból indult ki, hogy a teherborda egyenlőségének elve, a mennyire lehet, már most keresztülvitessék:

Semmi sem természetesebb, mint a pénzügyminiszter úr által elismert aránytalanság eltörlését, semmi sem természetesebb, mint a pénzügyi bizottság által kimondott teherborda egyenlőségének kivételét, következőleg a Magyarországnak létező személyes kereseti adónak Erdélyre való kiterjesztését indítványozni.

Ezekből kiindulva, bátor vagyok a következő módosítványt a ház asztalára letenni:

Módosítvány.

A személyes kereseti adóról szóló törvényjavaslat 1. §-nak ezen szakasza után „azon különbséggel” tétessenek a következő szavak: „hogy Erdélyre nézve az eddigi fej-, vagyoni-, nevedekési- és legeltetési díjak eltörlésének, és helyükben a magyarországi személyes kereseti adó léptetettik életbe.”

Miniszteri intézkedések.

A belügyminiszter körrendeletét bocsátott ki valamennyi törvényhatósághoz az italmérési jog és ennek sérelmei körül felmerülő kérdések iránt. A törvényhozás nem intézkedvén eddig ezen ügyben, addig is, míg az megtörténhetik, a miniszterium szabályozó rendeletet bocsát ki úgy az italmérési jog tulajdonosai, valamint a fogyasztók érdekében, miután eddig a törvény hiánya miatt az állam egységének és tekintélyének rovására igen különböző eljárás divatozott. E rendelet megengedi, hogy szőlőtulajdonosok és börttermelők saját termései boraikat üvegekben árulhatják, de a kereszmaszerű mérés kizárásával; kereskedők árulhatnak lepécsettelt üvegekben csamege-borokat, külföldi sereket, alcohol tartalmu italokat; czukraszázok és kávékosz szesztartalmu italokat poharankint szolgáltathatnak. — A rendelet intézkedik a kihágásoknál követendő eljárás ellen.

A pénzügyminiszter kinevezte az újonnan szervezett 14 pénzügyi igazgatóság személyzetét; a több százra menő kinevezettek névsorát a mai hivatalos lap közli.

A földmívelési ipar s kereskedelmi miniszterium hirdetményt tesz közű a lótenyésztési államdíjak kiosztása ügyében. A kiosztás aug. szept. és október hónapokban fog történni Pozsony, Fejérvár, Győr, Eger, Marczali, Debreczen, Eperjes, Zombor, N.-Szt. Miklós és Ó-Adarod. Összesen mintegy 750 db arany és számos jutalom-érem kerül kiosztásra.

Az izrelita konferentia által elfogadott congressusra vonatkozó alapszabályokat a kultusminiszter úr oda módosította, hogy a congressusban minden egyes községi hivatalnok is választható legyen. E módosított választási alapszabályok e napokban fognak kiirtni. A választások, melyek az egész országban egy és ugyanazon napon fognak végbemenni, nov. 3-ára vannak kitűzve, magát a congressust pedig nov. 12-kén fogja a kultusminiszter úr személyesen megnyitni.

NAPI HIREK.

Kolozsmegye közgyűlésének hatánapját feispán ő mlga — tekintettel arra, hogy a b-hunyadi országos vásár napja folyó hó 27-dikére esik — folyó július hó 29-ére tette át.

A múlt számunkban jelzett vasúti zavargásoknak mint a nyomozásokból eddig kiderült, nagyobb volt a hire, mint a valóság. Az egész így történt: Valami életre való naplopó elment a vállalkozóhoz, illő díjért munkások kerítésére ajánlkozván, az ajánlat elfogadtatott, s a coripeus a városunk piacán hajnalban dologravárók közül mintegy százat elfogott; igérvén nekik napjára 80 krt és egész kosztot. A kicsábítottak persze hogy hiába várták a reggelit, s megtudván rászedetéstiket a munkát mintegy 60-an azonnal ott is hagyták, az ott maradtak megadták magokat a sorsnak két egész napig, de ekkor súlyosnak találván az ást és lapátot, pénzüket követelték a vállalkozó megbízottjától, ki a hét végére számítva, eleget tenni nem tudott, erre a napszámosok akkora lármát csaptak, hogy két egész esendőre volt szükség, kik csakhamar megjelenvén, a komédiának vége lett.

Vasútunknál a földmunkálatok, hirszerint, Egeres és M.-Gorbó közt is a napokban meg fognak kezdetni, legalább erősen készülnek rá.

Ha olvasóink valamelyikének nem

talpig ismerni Macellariu ur szággyllési rovatából tisztában az országban most második scan-dal: a val; kit ezelőtt már azon csodás nyilatko-nevezetessé tett volt, hogy ő részt vett egy országgyűlésen, de ott sem nem tilt, sem nem állott!

Emlitettük volt, hogy jövő szeptember elején városunkban és környékén hadgyakorlatok tartatnak. E végre már megkezdődtek az előkészületek a mennyiben tegnap a vágását kijavításán mintegy 1000 katoná dolgozott. — Mint méltánylandót s még nagy ritkaságot jegyeztük meg itt, hogy a parancsnok a szekerek kiállítását végezt magyar átiratban kereste meg a megye tiszt-ségét.

Uszodánkat tegnap délután zászlók és virágok díszíték. Az ugrás és úszás-verseny a kellemetlen idő dacára végbement. A résztvevők mindannyia kitüntette magát. Jutalmat nyertek: Czirják Sándor és hadnagy Jakobics ugrásért, Rükszler Alfred és Kárvázi Árpád úszásért. Kitétek magukért a gyermekek is, s ezek közül nyertesek lettek: Vikol, Stadler és Szombat-helyi. Kár, hogy a Neptun-negyest elverte az eső, mely meghozta aztán keletét az omnibusznak.

Emlitük, hogy a „Gaz. Trans.“ szerkesztője az ismeretes balázsfalvi pronunciamentóért törvényszék elé idéztetett; most olvassuk, hogy ugyane tárgyban megidézettek még Baritiu Vazul, Mihály Gergely, Cipariu Timoteus és Vlasta Illés balázsfalvi kanonokok is, továbbá Moldován és Faragó balázsfalvi tanárok.

A szomszéd Györgyfalva községében több apró gyermek van Kolozsvárról dajkálás végett kiadva. A mult héten történt, hogy az anya fia után ment; a gazda azonban, kinek leányai a tucetzetett ütötték s fia szükében volt, egyik kis leányát adta helyette, nem akarván megválni semmiképpen a fiutól. Az anya sirt, zokogott, de miért miért nem annyiban hagyta a dolgot. — Így beszél, igaz, nem igaz, más kérdés.

Az erdélyi román irodalmi társulat a jövő hó végén tartja évi gyűléseit Szamosujvárott. „Joane Andercohdanulu“ bizottmányi elnök és „Vasilu Popu“ jegyző felhívják a megjeleni szándékozókat, hogy neveiket augusztus 10-éig a Szamosujvárott székelő bizottmánynak jelentsék fel.

A volt szász comes, Schmidt Conrad pensiója, mint a „Sieb. Bl.“ értesül, 3000 forintban állapított meg.

N. Szebenbe a napokban érkezett meg az első határőrségi fegyver szállítmány, s hogy mikor jön a második, azt nem tudja egyik szebeni lap, mintán mint hallja, ez év végeig alig készülhet el összesen 100,000 darab ilyenmő fegyver.

Egy unicum. A „M. Polgár“ vasárnapi számának első hírharangja íme ez: „A Magyar Polgár“ olvasói meggazdagodott tartalma lapot vesznek mai számunkban. Szellemi erőink gyarapodtak, felosztásunk változatos s a hasábjainkon figyelemmel kísérendő érdekek köre terjedtebb lön. Önerzettalp hivatkozunk lapunk mai számá-

KÖZGAZDASÁG.

A répa-cukortermelés közgazdasági fontossága.

„Tisztelet a munka irányában.“

I.

A fa az erdőben, az agyag a földben s a gránit a sziklában, mindezek viszonylag értéktelenek; a munkatermelő (productiv) ereje adja meg azoknak valódi értéküket, a midőn deszkákat, téglákat, alpköveket készít belőlük s az utóbbiakból meg egyebet. Ily értéket előteremteti az ipar feladata, s a mit ez az ország természetszerűen jelenlevő talaja, termelési s egyéb viszonyaiból létrehoz, az az országra nézve talán és ajándékozott érték. Ez érték mint a munka eredménye a legkülönbözőbb csatornában vezetetik el a társadalom minden rétegeiben, s így közvetve és közvetlenül növeli nevezett rétegek vagyoni jólétét s emeli az ország adóképeségét.

Valamennyi gyáripari ágak között egyik sem volt oly mélyen beható s jótékony hatással az ipari élet összegére, mint a répa-cukorgyártás. A mezei gazdaság okszerű s a tudományon alapuló vezetése csupán a répatermelés behozatalától napolható, mert a bőv jövedelem, mit az a megyei gazdának hozott, ez utóbbit felbuzdította arra, hogy mindennemű javítások által nevezett jövedelmét fokozza. Eleintén azon szántóföldek, melyek cukorrépával lettek beültetve, holdanként 300 mázsa termést adtak s ez mázsáját 40—50 krajával számítva 120—150 frt jövedelmet tett ki. Majas, még addig soha sehol el nem ért jövedelem egy hold szántóföld után. De mennyire bámultak még akkor az illetők, midőn ugyanazon szántóföld, mely előtermésül répát növelt, utótermésül oly bűzatermést adott, mely a két azelőtti esztendő termését mennyiségileg egyensúlyozta. Erős trágya szorgos alkalmazása s jó hasznavehető szántóvető szerszámok megszerzése által a cukorrépa mivélése oly fokot ért el némely vidéken, hogy most már egy hold jól mivelt szántóföld 300 mázsa répát is növel.

nak tartalmára. Ez már aztán hang, milyennel aligha szólott valaha magáról lap.

Egy curiosum. „Hallatlan!“ jegyzé meg vörös plajbászsal a miniszteriumnál valaki egy közlebről odakertült szolgabírói határozat ezen tételére: „és Hologyan Juont meglötte a kutya.“

Az előre hirdett selyembubó vásár városunkban tényleg folyt le a redoutte termében. A termelők szépen felültek — helyeikre, vevő aztán egyetlen egy sem jelentkezett. Hires vásár a kolozsvári selyembubó vásár!

Ns. Udvarhelyszék képviselő bizottmányának énegyedese gyűlését f. h. 27-ére tűzték ki, szűkségesnek láttam a t. cz. bizottmányi tagokat ezennel hírlapilag is meghívni. Ezen gyűlés nevezetesebb tárgyai lesznek: a felsőbb rendeleteken és a bizottságok jelentéseinek kivül a kinevezés által ürességbe jött törvényszék elnöki, egy alorvosi és a levéltárnoki állomásoknak választás útján betöltése. Sz. Udvarhelyt, jul. 16-án, 1868. Dániel Gábor, id. főkirálybíró.

Mint Gyulafehérvárról írják, a Kisfalud melletti puszkapor malom f. hó 15-én esti 9 órakor ágyuszóval erősebb morajjal szétrobbant. Részleteiről még csak annyit tudnak, hogy emberélet, szerencsére, egy sem veszett el.

A „Budapesti Közlöny“ hirdetései élén olvasunk egyet a belgrádi törvényszék részéről Stojanovic bíró és Maximovic titkár aláírásával, melyben Karagyorgyevics Sándor volt szerb fejedelem a törvényszék előtti megjelenésre felhívatik, miután a törvényszék az előtte fekvő okiratokból azon meggyőződésre jutott, „hogy Karagyorgyevics S. ellen oly eszalhatatlan bizonyítékok léteznek a bűnrészeség iránt... hogy öt vizsgálat alá kell vonni.“ Folyó hó 8-ig ó naptár szerint tüzetik számára megjelenési határidő, azontul hivatalból rendeltetvén számára képviselő. Karagyorgyevics jelenleg Pesten időz.

KÜLFÖLD.

A Porta már tényleg megerősítette Milán fejedelem megválasztását. Legújában annak bizonygául, mennyire tartózkodik a szerb ügyekbe való minden beavatkozástól, azon jogáról is lemondott, hogy Milán fejedelem az investitúra elnyerése végett rögtön Konstantinápolyba utazzék. A Porta beleegyezett, hogy ezen szertartás a fejedelem nagykorúságáig halasztassék el.

„Corr. du Nord Est“ szerint nagyon erőlködnek azon, hogy Poroszország és Austria között közéletet hozzanak létre, mi végből Deust nyult az iniciatívához. A Moltke tábornok által vezérelt, és a királynál nagyon befolyásos párt határozottan a két hatalom közötti jó viszony mellett nyilatkozott, mert e párt vezére szerint az Austria és Németország közötti szövetség a béke fenntartására nézve legjobb biztosíték.

A választások Württembergben határozottan a demokrata párt előnyére ütöttek ki. A kamrába 37 demokrata választott meg, míg a kormány csak 17 jelöltjét volt képes keresztülvinni, a porosz érzelmű

Egy másik előnye a cukor-répatermelésnek abban áll, hogy épp úgy, mint a mezei gazdaság a marhatenyésztésre lendítőleg hatott s még pedig éppen a mezei gazdaság javára, mivel ez utóbbi nál marhatenyésztés hiányában rendesen jó termésről nem is álmodhatni. A cukorrépából préselés által a benne levő nedv elvonatik; préselés után annak visszamaradt sejtrostjai — a kiperéselt cukorrépa — igen jó táplálék a marháknak, s mindentől, hol ezt a majorokban tehének etetésére vagy ökrök stb. hizlalására felhasználják, feltűnő jó eredményt mutatott s ez által értékteljes termelvény fokára emelkedett. Eleinte, midőn különféle országban a cukorrépát természetien kedzték, egy mázsa repáért p. Németországon 8 ezüst garast—40 új krajzárzt fizettek s kiperéselve eldobták a répát, most már ugyanott a kiperéselt répát a ki nem préseltnél 2 ezüst garassal—10 új krajzár magasabb árban áll s a földmivelő ezen pompás marhatáplálék nélkül a nevezett helyeken nem is létezhetik. A kiperéselt répák, a tél folyamában a mint azokat a gyár szolgáltatója, verembe ásatnak, könnyedén megszösznek s itt csekély szesegs erjedésbe mennek át, meglehetősen friss állapotban lehet azokat tartani s a marha bármely évszakban is előszeretettel eszi.

Áldásos hatásaiban a cukorrépa termesztés s a repácukor termelés már csak azért is, mert mindentől a hol repácukorgyárak működnek, körülbe a telkek s a földek árban tetemesen növekednek; mindentől e helyütt a hold szántóföld pár száz forinttal drágább, mint más helyütt. Megemlitsük-e még, hogy a kész munkának, a kész müiparnak s így mindennek s mindenkinek mily hasznára van a répa-cukor termelés? Midőn a tevékenység s a termelési erő a gyárak körül annyira fokozódik, természetes, hogy életnek és nyereségnek kell minden iparághoz vezetnie s a legfőbb bizonyítékot tekintetben az adja, hogy a gépgyárak oly nagy számban keletkezése az erömütannak a géptannak felvirágzása összeesik a répa-cukorgyártás behozatalának idejével, 1838—48.

Áttérve már most magára a termelvényre, a

nemzeti-szabadelvük pedig csak 9 követ által lesznek képviselve. Ebből az következtethető, hogy a württembergi lakosok többsége mit sem akar tudni a Poroszország által vezetett éjszaki-met szövetségbe való belépésről, következésképpen Németországnak ilyen eszközökkel egyesítéséről.

Mindinkább valószínűbbé válik, hogy a belga király Plombièresbe fog utazni, hol III. Napoleon császárral találkozni. A két uralkodó között az utóbbi időben igen bizalmas közlekedés folyt volna. — Más részről tudni akarják, hogy Lipót király a jövő szeptemberben Tournai-be fog útezni, az ottani fellegrár átalakítás megkezdését megtekinteni. Állítják, hogy a francia császár azon látogatás viszonzásául, melyet nála mult évben a belga király tett, ez alkalommal Tournai-be fog jöni.

A „Patrie“, mely a spanyol ügyekről rendszeren jól szokott értesülvé lenni, az ottani állapot iránt megnyugtatót igyekszik a közönséget. Szerinte Madrid-, Barcelona- s Andalusiában a lakosság a legnagyobb közönyt tanúsítá, némely tábornokok s hadi-ministerek izgatási kísérletei irányában, s Espartero tábornagy, kit ez utóbbiak már egy hónap óta igyekeznek ügyük számára megnyerni, állhatatosan vonakodott a mozgalomban résztvenni.

Ellenben az „Epoque“ arról értesült, hogy Catalonia tartományában ostromállapot hirdettetett ki. Saragossában pronunciamento készítettett elő; a hormány ezen összeesküvést fölfedezte, s a város helyőrségét Ó-Castilia különböző pontjaira helyezte el. A „Tems“ madridi közlései szerint, a kormány rendszabályai ott meglepő s hathatós benyomást tettek.

Mi — ugymond a „Debatte“ — emlitettük már hogy a panszlavisztikus mozgalom Galicziában napról-napra leplezetlenebbül kezdenek napfényre jöni. Jelenleg részben újabb bizonyítékkal szolgálhatunk. Egy új folyóirat programja fekszik előttünk, mely Lemberghen teljesen orosz szellemben, ámbár lengyel nyelven fogna megjelenni, s ezéja az összes szlávok egyesítése, első sorban pedig természetesen „a lengyelek kibékítése az oroszokkal“ volna. A program meglepő nyíltsággal szólal fel a muszka érdekek mellett, s határtalan szemtelenséggel jelenti ki abbéli szándékát, hogy meg akarja szüntetni az oroszok és lengyelek között levő ellenségeskedést, „nehogy szláv vör ontassék.“ A „Dzien. Lw.“ ezen újabb muszka pronunciamentóra vonatkozólag a következőket írja: „Ámbár soha sem voltunk szükében a muszka ügynököknek. kik a panszlavismust hazánkba átiteltetni akarták, még sem mertek nyíltan föllépni, s a panszlavismus terjesztésével a „Dziennik Wars.“ kivételével egy folyóirat terve ma kerül először kezünk közé.“

Sziciliában következő manifestum kering „Sziciliailak! egyesüljétek; tegyetek félre minden megosztást. Ideje, hogy eltiporjuk a miniszterialis coteria áruló s gyalázatos pártját, mely minden áron meg akarja akasztani a haladást, elárulni a hazát, fölemlézni javainkat. Sziciliailak! készüljétek ujonan az elűzésre és várjátok; az idő nincsen messze. Ne engedjétek magatokat a kormány zsoldosai által eleszabitatni. Le kell verni az oly kormányt, mely elárulja a hazát, mely ellensége minden jognak, minden törvénynek, minden igazságnak. Szabadítsuk repaczkorra, megemlitsük, hogy nem egy könnyen sikerült a gyáripari czikknek, az indiai nád-cukorral a kereskedelembe vetekedni, s az első gyárak termelvényein csakugyan megérzett a csukorrépa is; de miután a géptannak sikerült az eddigi gépészeti hibákat megszüntetnie s új alkalmas gépeket találni ki a gyártásra, s 10 évi javítás után 1858-ban a répa-cukorgyártás odfajeltt, hogy mint p. Németországban az indiai nád-cukor a versenytérről majdnem egészen el van nyomva. Poroszországban az azelőtti nád-cukor finomító gyárak kénytelenek voltak megszüntetni működésüket s ott szintén a repácukor-termeléshez fogtak, s ma már 20 év mulva Németország s az osztrák magyar birodalom osztrák fele nem csak saját szűkségletüket állítják elő, de sőt pár év óta már az is észleltetett, hogy Svéd- és Norvégországek, ugy Dánia, Franciaország és Anglia, ugy Olaszország és a Dunafejedelemségek mint vásárlók jelentkeznek az itt termelt repácukorra. Ausztia (értjük a Lajthán tuli részt) p. 1866. év elején körülbelül 150,000 mázsa nyers repácukort küldött Franciaországba. A gyarmati cukor mivélése Indiában a legtavolabból sem vett oly arányokat, hogy a fogyasztással lépést tarthatott volna, s ha itt Európában repa-cukort nem termelnek vala, a nád-cukor mainapság egy meg nem fizethető árucikké növi ki magát.

A lótenyésztési államdíjak és ezüst érme kiosztása a f. évben Dézsén Augustus 20-kán, Maros-Vásárhelyt szeptember 3-kán, Nagy-Szebenben szeptember 13-kán és Brassóban szeptember 16-kán fog véghezvitetni. A nevezett négy pályázó helyek mindegyikén 14 díj, összesen 88 darab császári aranyban és ezenkívül az érdemeseknek talált lovakért a díjak elégtelensége esetében ezüst érme is fognak kiosztatni; a díjak a következők: Csikos anyakanczárknak: 1 díj 12 db. aranyból, 2 díj 8 db. arannyal, 4 díj 5 db. arannyal; 3 éves kanczárknak: 1 díj 10 db. arannyal, 2 díj 7 darab arannyal, 4 díj 4 db. arannyal.

— Olvasóink figyelmét felhívjuk már igen

föl magunkat azon idegenektől, kik földünkön élnek egyesüljünk e válságos pillanatban azon kiáltásban: Halál az árulókra! Éljen az olasz köztársaság! Éljen Garibaldi!“

Nápoly és Piemont hangulata, a Milánóban és Modenában uralkodó elégtelenség bizonyítja, hogy a forradalmi párt nem tölti tétlenül az időt. „Allanza Universale Repubblicana“ alapszabályai, melyeket a lapok is közöltek, Olaszország köztársasági egyesítésit tartják szem előtt, továbbá Olaszország természetes határainak viszszerzését s a pápa uralma alatt álló tartományok meghódítását.

Páris, jul. 16. A „France“ tudósítása szerint Prim tábornok elhagyta Londont, s a Continensre ment.

Belgrád, jul. 16. A fejedelem gyámnokaiul tegnap megválasztottak: a nyugalmazott senatuselnök, Steveza Mihailovics, az igazságügyminister Czenits és a belügyminister Vilojkovits. — E hó 23-án lesz a zártárgyalás, a gyilkossági perben.

Lisabon, jul. 16. A Cabinet teljesen megalkult; — elnök: Loule egyszersmind bel- és külügyminister; — Bento pénz-, Ferrer igazság-, Corbalho tengerészet- és Cresostomo a közmunka ministere lett.

Kopenhága, jul. 16. A svéd király leányának, Louisa főhercegnőnek eljegyeztetése a dán kronaörökösrel, nyilvánosan declaraltatott.

Varsóból érkezett biztos tudósítások szerint Lithvániában a katolikus egyháztól a szakadár egyházba való erőszakolt áttérések oly mérvet vettek föl, hogy már 60 r. kath. parochia szüntettetett meg s 100 kath. templom záratott be. Ez utóbbiak lassanként görög templomokká alakittatnak át. Az ezáltal hivatalukat veszített kath. papok nagy száma a cs. kormányt egy ukáz kibocsátására indítá, melynél fogva azon r. kath. papok, kiknek parochiái megszüntettek, s kiknek templomai görög templomokká alakittattak át, a belügyminiszterium rendelkezésére álló segélyezési alaphól eddigi jövedelmöknek megfelelő fizetést fognak kapni, míg más üresen álló plébániát nem kapnak. Ezen rendelet alapján most a főkörmányzó a kormányzósági főnököket felszólítá a megszüntetett r. kath. parochiák lelkeszei névsorának beküldésére, eddigi jövedelmek kimutatása mellett.

Az 1848-ki júniusi napók emlékére Londonban nem rég forradalmi meeting tartott. Young, a lausannei congressus volt elnöke, egy beszéddel nyitotta meg a gyűlést, melyben kiemelte nagyszerűségét azon ügynek, melyért a júniusi harcok fegyvert ragadtak, s új még véresebb harcokat hirdett, melyek vissza fogják adni a népnek azon jogokat, melyek csak erőszak által szerezhethők ismét vissza. Dupont igen hevesen támadja Cavaignac tábornokot és Ledru-Rollint, mert véleménye szerint ezek buktatták meg a köztársaságot. Más szónokok kárhoztatták a polgárság szövetkezését a császársággal. Egy csunya, sovány angol nő anők jogai mellett beszélt. Pyat Felix egy pamphletet olvasott fel, mely egészen egyszerűen politikaigylkosságra szólított fel. A meetinget Le Lubez beszéde fejezte be, ki azon hibákat fejtegeti, melyeket a forradalmi párt 1830- és 1848-ban elkövetett,

jól és jó oldaláról ismert kereskedőnkre, Hutflesz Károlyra, ki folytonosan vásárol mindennemű magyar és osztrák, valamint külföldi állampapírt, aranyat és ezüstet a legmagasabb árakban, bevált továbbá mindenféle kibuzott államkötvényt, leszámítól nyereseményeket és szelvényeket 3 hónappal a lejárási idő előtt.

A földmivelés, ipar és kereskedelemügyi miniszterium által f. é. július 20-dikára Kolozsvárra hirdett selyemvásár, a városi tanács közreműködése mellett, a redout teremben megtartott, eladó jelent meg hat, a vásárra állított ki összesen hat mázsa fojtott gubó, de idegen vevő senki sem jelent meg. Ára a száraz gubónak 1 forint 20 krtól 2 frtig változó volt, azonban csak jelentéktelen összeg adatott el.

Összehasonlító gabna-árak a. austr. mérőként: Brassó, jul. 10. Tisztabúza 4. 60.—3.50. Elegybúza 3.02. Rozs 2.12.—2. Árpá 1.66.—1.60. Zab 1.96. Törökűbúza 2.28.—2.20. — Szeben, jul. 3. tisztabúza 4.13.—3.60. Elegybúza 2.93.—2.40. Aozs 2.07.—1.93. Zab 1.53.—1.40. Törökűbúza 2.07.—1.93. — M.-Vásárhely, jul. 2. Tisztabúza 3.72.—3.60. Elegybúza 1.72.—1.60. Rozs 1.46.—1.26. Zab 1.10. Törökűbúza 1.70. — Kolozsvár, jul. 20. Tisztabúza 3.76. Elegybúza 2.80. Rozs 2.10. Árpá 1.90. Zab 1.30. Törökűbúza 1.70. — N.-Várad, jul. 14. Tisztabúza 3.70.—2.80. Elegybúza 2.70.—2.50. Rozs 2.50.—1.20. Árpá 1.60.—1.30. Zab 1.50.—1.20. Törökűbúza 2.20.—2 frt.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Julius 18-kán: 5%, Metaliques 100 frt 59.70. 5%, Nemzeti kölcsön 100 frt 64.—. Kamat 59.80. 1860. Kölcsön 7.41. Bankrészvény 88.80. Hitelintézeti részvény 200 frt 214.80. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2, kr 114.20. Ezüst 111.30. Cs. királyi arany 5.40.

Erdélyi földteh. kötv. július 18-kán: 70.50.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

Gyakorlati találmányok!

Eredeti Pompadour-pép.

A híres Pompadour asszony XV. Lajos udvaránál, oly szer-
birt, mely a világ előtt titokban maradt, s a melyet ő maga
nak fiatalági látszatot, t. i. ide szépséget, ama birt tudott meg előadni korában is biztosítani. Ezen vény
(Recept) később egy magas rangú nemes család birtokába jutott, a melynek gyönyörű szépsége még ma is
általános csodálódást kelt. Ezen csodálatos sikerült ezen mostanig a legnagyobb titokban tartott vényt eljárá-
sát, hogy azt az egész világnak hasznukra bocsássa. Ezen felül minden arczpép sikere minden vára-
koszt meghaladja, a miről számos bizonyítvány áll megtekinthető végett mindenki rendelkezésére. — Egyet-
len szer minden arcz-kiállítás, szép, műfajok sat. gyors elenyészésére. — E kitűnő pépből egy tégely
[171] ára utasítással együtt 1 ft 50 kr.

Legnagyobb megalkarítás minden háztartás, ipa-
ros és gazdákra nézve. Az egészen új szerkezetű, an-
gol szabad közzétű gépekkel (használatos minden vá-
go-észkekre, meg ügy vadászra is) néhány másodperc-
alatt legnagyobb könnyűséggel, tőpárgó-észkeket: ol-
ló, kés, kassa sat. elszárazhat. Ez bizonyítvány
minden háztartásnál a leghasznosabb és legnépszerű-
sebb találmány, s a rá oly csekély, hogy ezen jeles
gépet mindenki megszerezheti. 1 darab utasítással 80 kr.
Ezist tisztító-gépek: kitűnő szer minden ho-
mályos fém tárgyak fényesség és újítására; nélkülöz-
hetlen minden arany- és ezüst-művesek. 1 darab 10 kr.
Mindenféle óra-szabályzó, a szabályzott nap-
óra irányított; mindenkinél legjobban ajánlható, mi-
vel ezen valóban biztos órával, minden mechanikai
órát szabályozhatni. 1 dr. finomul sziszolva 25 kr.
Mosó-por. Ezen por használatával által idő, mu-
ka és pénz takaríthat meg; emellett legnagyobb előny
még, hogy a fehérnemű jobban megkímélte, mint
más készletekkel. 1 fontos csomag ára 23 kr.

Amerikai pántmentőző biztonsági-lakatok,
kitűnő szerkezet, biztos minden beférés ellen.
1 darab kisebb-féle 30, 40, 50 kr.
1 " nagy-féle 70, 90 kr. 1 ft.
1 " nagy-féle 2 kulccsal 1 ft 10 kr.
1 " utasítással 25, 40, 50 kr.

Hasznosak a nadrágvédők, melyek roz-
sá, a nadrágot piszkolást védik. 1 pár 20 kr.
Angol olló legjobban asztal-
1 dr. szabó-olló, legfinomabb 25, 35, 45 kr.
1 dr. hurok-olló, legfinomabb 20, 30 kr.
1 dr. olló-lánc 10 kr.

Nagy előnyt nyújtanak az új gép irók (plaz-
báz), nélkülözhetetlen az alkalmatlan hegyezést a
nagy előnye is biztosítva van.
1 darab fába foglaltva 10 kr.
1 darab csomóba foglaltva 15 kr.
1 dr. tolltartóba foglaltva késél 90 kr.
1 kupa, töltve, 3 óra elég, 10 kr.
1 dr. Union-radír-gummi, irón és tinta ellen 5 kr.

Mindenféle fogfájás
azonnal és tartósan megszűnik az új berlini fogcep-
pek használatára. A földlész annyira biztos, hogy
nem használás után a pénz visszaadatik.
E szernek nem volna szabad egy házban is
hiányoznia. 1 üveg utasítással együtt 80 kr.

Kitűnő lábbeli fényezés kezesekkel vegyítve
hogy a birt tartósabb legyen. 1 font 30 kr.
A legújabb ligroine-szál-fűzőszer, e nemben a
leggyakorlatosabb, meg nem piszkol számdra is aján-
landó károsítás. Tízszáz csinos kis alátalában, össze-
van kötve egy lámpával, a mely néhány óráig tartó
egy anyagot vesz magába, úgy hogy az annyira el-
forduló minden alkalmával azonnal világossá
készen; a tenyomótól csak gyors elterjesztésre van
szükség. 1 darab 30 kr.

Persa hajfestő szer, mely által szíre haj pu-
latat, tetszés szerint sötétre vagy feketére fest-
hető; s egy uttal természetes frissességet nyer. Nővények-
ből van készült, s egészen ártalmatlan, 1 skatulya ára
utasítással: 2 ft.

Polyéon enyv. Nélkülözhetlen minden ház-
tartásban, mivel a legkülönbözőbb, minden háztartás-
ban előforduló javakat meg lehet önmagától tenni.
Ezen enyv élelgy, s hidegen használható. Egy
nagy üveg ára 25 kr.

Legújabb rozsdapor, kezeség mellett. Minden
rozsdát, rozsdát eltávolít, a szomszéd, selyméről
egyéb kelmékről, valamint acél-, és vastárgyakról.
1 pakli ára 35 kr.

Legjobb borotva-pép. Ezen pép által megki-
mélte a borotva közzétűlés. 1 skatulya ára 25 kr.
A lábának megvédésétől való megóvása
mindenkinek ajánlható, mivel az egészséges fém-tartás-
sára szolgál. A Meltzer-féle külön bőr-ápratura al-
kalmazása által, a mely a bőrt lágyítja s áthatol-
tatja, úgy hogy a lábát nézve, leghosszabb ideig
tartó használata után sem érezhet nedvesség, a cse-
nek, a legnagyobb mértékben meg lesz felelt, 1 üveg
ára 60 kr.

Angol bőr-máz, melyet bármiféle bőrmen pu-
haságot s a legzsibos túlkörmést nyer, 1 kis üveg ára
25, nagy 35 kr.

Regulator-tollak, minden kézhez és papírhoz
alkalmazhatók, úgy hogy azon egy tollal a legfin-
omabb kaligrafiai és a legerősebb vonásokat ki lehet
vinni 12 dr. 25 kr.

Müller-féle bútor-politur, mely általános elis-
merésben részesült, üveg száma kapható 60 kron. Ez-
zel minden régi bútor-darab vagy más fatárgy a leg-
nagyobb könnyűséggel a legzsebbé kisírozható. Egy
üveg elég egy egész bútor- készletre.

Általános tisztító-pép, melyet minden fém,
arany, ezüst, bronz, pakfong, acél és réz sat. tisztá-
ra takarítható s kifényesíthető. 1 skatulya ára 20 kr.

Figyelemztetés. Mivel a fémek cikkek hamisítottak is, arra kívánok figyelmeztetni,
hogy azok valódi állapotban, egyedül az alóli raktárban kaphatók.

Árjegyzék minden a raktárban levő cikkekéről ingyen adatik.
Egyáltal figyelmeztetem a t. vidéki lakókat bizományi-osztályomra, mely magam nemben egyetlen
üzlet, ment minden, a legcélszerűbb úgy, mint a legnagyobb megrendelés bármely tiszteletre valójon, gyors-
san és jutányosan teljesítem, tehát számos megrendelésre ajánlható.

FRIEDMANN A. első aszt. bizományi üzlete Bécsben,
Praterstrasse Nro. 26 sz.

(145) New-Yorki (8-10)
Wheler & Wilson és Howe Mannfg. társak
amerikai **VARRÓGÉPEK**
ügynöksége
Teutsch J. B-nél
Ségesvárt
eredeti gyári áron árul, pontos szolgálat biztosítása
mellett.

Az 1867-diki párisi világtárlaton 82 versenyző gyár közt **Wheler és Wilson**
urak nyerték az **egyetlen arany-érmét.**
Ezen kitüntetés tényleges tanúságot tesz ezen varrógépek még eddig feltől nem
mult jelességéről, s minden további dicséretet feleslegessé tesz.

Videki megrendelések, tekintettel a szállításra és pakolásra, költség
nélkül szállítanak helyre a raktár által

TEUTSCH J. B-nél
Ségesvárt.

(214) (4-24)
A fogak tisztítása!
A híres

Anatherin-Szájviz,
melynek szabadalma 1865-ben lejárt, s melynek kitűnő jósága felől számos
bizonyíték létezik,
kapható: **Spizenmüller C.** készítőnél, **Bécsben** gyógyszerész
am hohen Markt.

Kolozsvárt: Csapó Sándornál.

(214) (4-24)
A fogak tisztítása!
A híres

Anatherin-Szájviz,
melynek szabadalma 1865-ben lejárt, s melynek kitűnő jósága felől számos
bizonyíték létezik,
kapható: **Spizenmüller C.** készítőnél, **Bécsben** gyógyszerész
am hohen Markt.

Kolozsvárt: Csapó Sándornál.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74. sz.)
Már számközlő rév melléklet: az ev. ref. gazd. gyűjtemény kiadott hirdetménye van csatolva!

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetem Könyvtára

Hirdetmény

TRANSYLVANIA

általános kölcsönös biztosító-bank

alólirott igazgató tanácsa ezennel köztudomásra juttatja, hogy az egyet alapszabályai a nagy-
méltóságú magyar királyi földmívelés- ipar- és kereskedelmi miniszterium által 1868 évi ju-
nius 1-jéről 7649 sz. a. kelt rendelettel helybenhagyatván, az igazgató tanács megalakulása
eszerint megtörtént, minélfogva az alapszabályszerű alapítási tőkében való részvételre a nyil-
vános fölhívás ezennel megtétetik.

Azon helyek, a hol az aláírás az alapítási tőke részjegyeire eszközölthetik, továbbá a
biztosítások elvállalásának, nem különben az egyet tényleges működése megkezdésének idő-
pontja is külön-külön fognak közhírül adatni.

A vezér-igazgatóság vezetőjéül (vezér-igazgatóul) **WORELL ADOLF** ur neveztetett ki.
Nagy-Szeben, 1868 július 11-kén.

Hannia János, esperes, alelnök. **Báró Mylius Ferencz**, cs. kir. kamarás, elnök.
Báró Bedeus József, urbéri törvényszéki tanácsos, alelnök.

Igazgató tanácsosok:

Wächter József, orvostudor.

Czekelius Dániel, főmérnök.

Schmidt Henrik, tanár.

Stoss József, kereskedő.

Bruckner Vilmos, orsz. ügyvéd.

Péchy János, országos ügyvéd.

Sill Győző, országos ügyvéd, az igazgató tanács titkára.

Brotte János, földbirtokos.

Kádbéő Péter J., bankár.

Kovács József, számtanácsos.

Kapp Gusztáv, városi tanácsos.

Bolloga Jakab, nyug. udvari tanácsos.

Ij. Meltzer Dániel, ház- és földbirtokos.

(1-1)

(228)

(219)

(2-2)

(216)

(3-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

(226)

(2-3)

Éppen most jelent meg!

és
Stein János könyvkereskedésében kapható a
legújabb röpirat

S Z E M L E

közjogunk
és

POLITIKAI VISZONYAINK FELETT

Irta **Tóth László, Déván.**
Ara 30 kr.

Uj érdekes röpirat!
Éppen most jelent meg ez alábbi rendkívül érdekes munka,
s kapható **Stein János** könyvkereskedésében
(Ujból érkezett szállítmány.)

Kossuth Lajos

újabb leveleire
Horváth Mihály.

Ara 1 ft 20 kr.
Michelet J.

A T E N G E R.

Francziából **Lövei Klára.** Ara 2 ft.

Valódi franczia- és angol rajzpapírok,

— kisebb és nagyobb ívekben — úgy rőf számra. — igen finom **olajozott**
szalma-papír, egész rajz-készletek, ozirkalmok és vonalzó-
pennák, finom fekete és színes-iron, valódi Cármin, kék- és
zöld-tenták, vonalzők és háromszög-ök,
Valódi chinai-tusch,

továbbá:
többféle minőségű és formájú **levélpapírok és levélboríté-**
kok, minden egyéb író- és rajz-eszközök nagy választásban és
jutányos áráért kaphatók Kolozsvárt

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében.

Deák-tolla

kétféle u. m. hegyes és tompa-orru, 1 skatulya 12 ducet 1 ft 40 kr.
mint Pesten.

Belőttes és más üvegekre a drága
Lantorna helyett

a tartósabb, czélszerűbb, tisztább és sokkal **olcsóbb**

PERGAMENT PAPIR

jött használatba.
Kapható kisebb és nagyobb darabokban 6,
7, 8, 9 krért iva.